

Contribuții la cunoașterea ceramicii Suciu de Sus.

Descoperirile din Depresiunea Maramureșului

KACSÓ Carol

Cuvinte cheie: Depresiunea Maramureșului, epoca bronzului, cultura Suciu de Sus, ceramică.

Schlüsselwörter: Maramuresch Senke, Bronzezeit, Suciu de Sus-Kultur, Keramik.

În Depresiunea Maramureșului, situată în bazinul Tisei superioare, cantități mai mari de ceramică Suciu de Sus, ce pot fi supuse analizei tipologice, provin din așezările de la Giulești-Valea Mestecăniș (Popa 1969, 30, nota 94, fig. 3; Popa 1970, 43, nota 6; Kacsó 1987, 59, nr. 13, fig. 5-7) și Slatina-Cetate (Kobal' 1997; Балагын 2001, fig. 72; Vasiliev 2002; Кобаль 2011, 196, fig. 1), relativ numeroase fiind și materialele ce au apărut la Călinești-Rogoaze (Popa, Kacsó 1974, 561 sqq.; Nemoianu 1979, 133 sq.; Nemoianu, Todinca 1981, 66 sq.; Kacsó 1999, 57 sq., fig. 5, 1-5. 8-11. 13-17. 21-22, fig. 6, 2-4. 6-11. 14-16. 19-20. 22, fig. 7, 3. 6-9. 13-15. 17), Călinești-Grajdurile CAP (Kacsó 1999, 58, fig. 5, 6-7. 12. 18-20. 23-24, fig. 6, 1. 5-7. 12-13. 17-18. 21, fig. 7, 1-2. 4-5. 10-12. 16) și Sighetu Marmăției-Cireghi I (Ivanciuc C. 1990¹). Din celelalte așezări, deși uneori numărul fragmentelor ceramice puse în lumină este ridicat, descoperirile cu potențial de valorificare sunt puține, ele permițând doar încadrarea lor culturală, care în anumite cazuri rămâne totuși nesigură.

În timp ce materialele din așezarea de la Slatina-Cetate au fost detaliat descrise, descoperirile apărute în alte obiective, chiar în condițiile în care ele au fost ilustrate, nu au fost decât sumar prezentate.

La începutul demersului făcut pentru stabilirea trăsăturilor ceramicii Suciu de Sus din Maramureș descriu descoperirile ce au ieșit la iveală la Giulești-Valea Mestecăniș (fig. 1), acestea reprezentând un lot ce poate fi considerat cu probabilitate destul de mare ca fiind unitar și cronologic, întrucât provine din umplutura unei singure locuințe. Voi face apoi referiri la alte materiale din Maramureș, cu raportări la ansamblul descoperirilor din aria de răspândire a culturii Suciu de Sus, uneori și la descoperiri din alte medii culturale.

Ceramica apărută la Giulești, ca de altfel și cea din majoritatea așezărilor maramureșene, este fragmentară², astfel că reconstituirea formelor, dar mai ales a decorului vaselor întâmpină dificultăți. Din umplutura locuinței au fost adunate 267 de fragmente, dintre care 90, ce aparțin la 85 de vase, pot fi analizate în legătură cu formele ceramice de care aparțin, pasta din care au fost confecționate, culoarea lor după ardere, respectiv în privința tehnicii în care au fost decorate și a motivelor decorative uzitate. Dintre ele, 82 de fragmente, ce provin de la 77 de vase, sunt ilustrate (pl. 1-6)³.

1. Fragment de vas cu pereții subțiri, culoarea cenușiu-negricioasă în exterior, maronie în interior, pasta cu pietricele foarte mărunte și cioburi pisate, arderea foarte bună, marginea ușor răsfrântă în exterior, bordura tăiată drept și decorată cu un șir de creștături scurte orizontale, imediat sub ea un registru de linii incizate oblice ce flanchează o linie incizată semiovală (pl. 1, 1).

2. Fragment de vas cu pereții subțiri, culoarea cenușie, pasta cu pietricele foarte mărunte, arderea foarte bună, marginea ușor răsfrântă în exterior, bordura tăiată drept și decorată cu creștături oblice, imediat sub ea

1 Descoperirile sunt menționate, fără a fi descrise și ilustrate.

2 Doar vasul de mici dimensiuni de la Slatina (Vasiliev 2002, fig. 32, 1) este aproape întreg, lipsindu-i numai tortița.

3 O parte a acestei ceramicii, și anume 52 de fragmente, a fost deja publicată, cu desene de calitate mai slabă, vezi Kacsó 1987, fig. 5-7.

KACSÓ Carol

Muzeul județean de istorie Maramureș
e-mail: carolkacso@yahoo.de

un motiv triunghiular hașurat, care flanchează o linie dublă incizată curbă (capăt de spirală ?) (pl. 1, 2). Vasul pare să fi fost prevăzut cu o toartă.

3. Fragment de vas cu gât tronconic și corp bombat, culoarea cenușiu deschis cu flecuri mai închise, pasta cu pietricele și nisip, arderea foarte bună, întretăierea gâtului cu corpul marcată de un prag, decorat pe corp cu o linie incizată semiovală, mărginită de o linie dublă incizată curbă (spirală?), spațiul dintre prag și cele două motive fiind umplut cu hașuri oblice (pl. 1, 3).

4. Fragment de vas cu corp bombat, pereții subțiri, culoarea roșiatică, pasta cu pietricele foarte mărunte și cioburi pisate, arderea bună, marginea răsfrântă în exterior, bordura rotunjită și decorată cu creștături oblice, imediat sub ea triunghiuri hașurate alăturate, mărginite de linii duble incizate oblice și incizii curbilinii (arce de spirală ?) (pl. 1, 4).

5. Fragment de castron, culoarea roșiatică, pasta cu nisip, arderea foarte bună, marginea răsfrântă în exterior, bordura rotunjită și decorată cu creștături oblice, sub gâtul scurt o linie circulară incizată, imediat sub aceasta hașuri oblice ce mărginesc un motiv incizat semioval (pl. 1, 5).

6. Fragment de vas cu gât tronconic și corp bombat, pereții subțiri, culoarea gălbui roșiatică, pasta cu nisip, arderea foarte bună, marginea ușor răsfrântă în exterior, bordura rotunjită și decorată cu creștături, pe gât, probabil, două torți, întretăierea gâtului cu corpul marcată de un ușor prag, sub acesta arcade incizate flancate de hașuri oblice (pl. 1, 6).

7. Fragment de vas cu gât cilindric și corp bombat, culoarea cenușiu negricioasă, pasta cu pietricele mărunte, arderea foarte bună, în porțiunea aflată imediat sub întâlnirea cu gâtul un decor de arcade incizate flancate de linii oblice (pl. 1, 7).

8. Fragmente de vas, culoarea gălbui roșiatică, pasta cu nisip și pietricele foarte mărunte, arderea bună, decor de linie incizată dublă (pl. 1, 8).

9. Fragment de vas cu gât, probabil, tronconic și corp bombat, culoarea cenușiu negricioasă, pasta cu pietricele mărunte, arderea foarte bună, se păstrează parțial decorul spiralic de linie dublă incizată completat de linii oblice ce flanchează un capăt incizat de spirală (?) (pl. 1, 9).

10. Fragment de vas, culoarea cenușiu negricioasă, pasta cu nisip și cioburi pisate, arderea foarte bună, decorat cu o linie incizată (pl. 1, 10).

11. Fragment de vas cu aceleași caracteristici, decorat cu o linie dublă incizată (pl. 1, 11).

12. Fragment de castron, culoarea cenușie, pasta cu nisip și cioburi pisate, arderea foarte bună, marginea puțin răsfrântă în exterior, bordura parțial rotunjită și decorată cu creștături (pl. 1, 12).

13. Fragment de castron, culoarea cenușie, pasta cu nisip, arderea bună, marginea puțin răsfrântă în exterior, bordura tăiată drept și decorată cu creștături, pe corp incizii duble curbilinii (pl. 1, 13).

14. Fragment de vas, culoarea roșiatică cu flecuri negricioase, pasta cu nisip, arderea foarte bună, decor de linii duble incizate (pl. 1, 14).

15. Fragment de vas cu gât, probabil, tronconic și corp bombat, pereții subțiri, culoarea roșiatic gălbuie în exterior, cenușie în interior, pasta cu pietricele și cioburi pisate, arderea foarte bună, decor de linie circulară și linie dublă incizate (pl. 1, 15).

16. Fragmente de vas cu corp bombat, culoarea neagră în exterior, maronie în interior, pasta cu pietricele mărunte, arderea foarte bună, decor de linii incizate (pl. 2, 1).

17. Fragment de cană cu pereții subțiri, culoarea cenușiu negricioasă, pasta cu pietricele mărunte, arderea bună, decor spiralic incizat (pl. 2, 2).

18. Fragment de vas cu corp bombat, culoarea cenușiu negricioasă, pasta cu cioburi pisate, arderea bună, decor de linii incizate (pl. 2, 4).

19. Partea inferioară a unui vas cu pereții subțiri, culoarea cenușie, pasta cu pietricele, arderea bună, decor spiralic de linii incizate duble (pl. 2, 5).

20. Fragment de vas cu gât tronconic, prevăzut cu toartă, și corp bombat, culoarea cenușiu negricioasă, pasta cu cioburi pisate și pietricele mărunte, arderea foarte bună, decor spiralic (?) incizat (pl. 5, 5).

21. Fragment de strachină, culoarea roșiatică, pasta cu pietricele și cioburi pisate, arderea bună, striuri slab perceptibile imediat sub marginea ușor răsfrântă în exterior (pl. 2, 3).

22. Fragment de vas, culoarea cenușie, pasta cu cioburi pisate și pietricele, arderea bună, striuri răzlețe sub marginea foarte ușor răsfrântă în exterior (pl. 2, 6).

23. Fragment de vas, culoarea roșiatică cu flecuri negricioase, pasta cu cioburi pisate și pietricele, arderea bună, marginea ușor răsfrântă în exterior, bordura rotunjită (pl. 2, 7).

24. Fragment de vas, culoarea gălbui roșiatică, pasta cu pietricele mărunte, arderea bună, sub margine un decor plastic abia perceptibil (pl. 2, 8).

25. Fragment de vas, culoarea gălbui roșiatică cu flecuri cenușiu negricioase, pasta cu pietricele, arderea bună, marginea ușor răsfrântă în exterior (pl. 2, 9).

26-67. Fragmente de oale, culoarea roșiatică, cenușie sau maronie, pasta cu pietricele și cioburi pisate, arderea bună sau mediocră, marginea foarte puțin răsfrântă în exterior, pe sau imediat sub ea brâu alveolar, completat la unul dintre exemplare cu o creastă alveolară oblică, pereții dreپți sau ușor curbați, decorați cu striuri; un fragment cu o perforație rotundă, realizată dinspre exterior (pl. 2, 10-21, pl. 3, pl. 4).

68. Fragment de vas, culoarea neagră în exterior, roșiatică în interior, pasta cu pietricele și cioburi pisate, arderea bună, marginea răsfrântă în exterior (pl. 5, 1).

69-70. Fragmente de vase, culoarea neagră în exterior, gălbuie în interior, pasta cu pietricele și cioburi pisate, arderea bună.

71. Fragment de vas (castron ?), culoarea cenușie, pasta cu pietricele, arderea bună, marginea răsfrântă în exterior (pl. 5, 2).

72. Fragment de gât de vas cu toartă tubulară, culoarea roșiatică în exterior, negricioasă în interior, pasta cu pietricele, arderea foarte bună (pl. 5, 3).

73. Fragment de gât de vas cu toartă, culoarea cenușiu gălbuie, pasta cu pietricele, arderea bună (pl. 5, 4).

74. Fragment de vas (castron ?), culoarea cenușie, pasta cu pietricele, arderea foarte bună, marginea foarte ușor răsfrântă înspre exterior (pl. 5, 6).

75. Fragment de „apărător de jar” („*Glutdeckel*”), culoarea roșiatică în exterior, cenușie în interior, pasta cu nisip, arderea foarte bună (pl. 5, 7).

76. Fragment de picior de la un vas vatră, culoarea roșiatică, pasta cu pietricele și cioburi pisate, arderea bună, striuri pe fața exterioară (pl. 5, 8).

77. Fragment din partea inferioară a unui picior de la un vas vatră, culoarea cenușie în exterior, roșiatică în interior, pasta cu pietricele și cioburi pisate, arderea foarte bună, șanțuri oblice alăturate la bază, striuri pe ambele fețe (pl. 5, 9).

78. Fragment de picior de vas prevăzut cu o perforație rotundă, culoarea roșiatică, pasta cu pietricele și cioburi pisate, arderea foarte bună, striuri pe ambele fețe (pl. 6, 1).

79-85. Funduri de vase (pl. 6, 2-7).

În ceea ce privește calitatea ceramicii ieșite la iveală la Giulești pot fi stabilite două grupuri: a. vase din pastă cu nisip, pietricele foarte mărunte, mult mai rar și cioburi pisate, foarte bine sau bine arse; b. vase din pastă cu pietricele mai mari, de cele mai multe ori combinate cu cioburi pisate, arderea bună, foarte rar mediocră. Observații asemănătoare au fost făcute și în privința calității ceramicii de la Slatina (Vasiliev 2002, 36), ele fiind valabile de altfel pentru ansamblul descoperirilor maramureșene. Este de remarcat și faptul că în cadrul acestor descoperiri apar doar foarte puține vase de slabă calitate, din pastă cu pietricele mai mari, mediocru arse.

Formele de vas prezente în repertoriul ceramic al culturii Suciul de Sus din Maramureș sunt *oala* (I), *castronul/strachina* (II), *ceașca* (III), *cana* (IV), *vasul cu corpul bombat* (V), *vasul cu gât înălțat și corp bombat* (VI), *vasul vatră* (VII), „*apărătorul de jar*” (VIII), *capacul* (IX).

I. *Oala* reprezintă forma cea mai frecvent întâlnită. Toate vasele de acest fel au marginea ușor răsfrântă în exterior, pereții dreپți sau ușor curbați. Cele mai multe dintre exemplare au fost de dimensiuni mari și mijlocii, cu diametrul gurii între 0,40 și 0,60 m, ele fiind folosite mai ales pentru păstrarea alimentelor (tipul IA). Au existat și vase mai mici, inclusiv din categoria ceramicii calitativ mai bune (tipul IB), care au fost întrebuințate, probabil, la prepararea sau la servirea hranei. Majoritatea oalelor au pe margine sau imediat sub aceasta brâu alveolar, iar pereții sunt acoperiți de la gură până la fund de striuri dispuse neregulat. Vasele mici, de exemplu două dintre cele descoperite la Giulești-*Valea Mestecăniș* (pl. 1, 1-2), au decorul incizat.

Oale au fost descoperite în așezările Suciul de Sus din Maramureș la Bârsana-*Cetățuie*⁴, Bârsana-*Podul Miresei*⁵, Călinești-*Rogoaze* (Kacsó 1999b, fig. 5, 8-11. 13-17. 21-22, fig. 6. 2-4. 6-11 etc.), Călinești-*Grajdurile CAP* (Kacsó 1999b, fig. 5, 6-7. 12. 18-20, 23-24, fig. 6, 1. 5-7 etc.), Giulești-*Valea Mestecănișului* (pl. 1, 1-2, pl.

4 Material inedit în muzeele din Sighetu Marmăției și Baia Mare. Menționat de C. Kacsó (1987, 51, nr. 4a).

5 Material inedit în muzeul din Baia Mare. Menționat de C. Kacsó (1987, 51, nr. 4b).

2, 6-21, pl. 3-4) Ieud-*Podereiu Dumbrăviței* (Kacsó 2003, pl. 11, 3-12), Moisei-*Dealul Purcărețu*⁶, Sarasău-Moară (Kacsó 1987, fig. 9, 14-15), Sarasău-După Ștrec (Kacsó 2009, pl. 4, 3. 5-9), Sarasău-Vaşcapău (Kacsó 2009, pl. 1, 7. 9), Sârbi-Valea Popii⁷, Sighetu Marmăției-str. *Avram Iancu*⁸, Sighetu Marmăției-Cireghi I⁹, Sighetu Marmăției-Ceardea-Țărmuri (Ivanciuc T. 1999, fig. pe p. 19) și Slatina-Cetate (Kobal' 1997, pl. 2-3, pl. 4, 5-9. 11. 14, pl. 5, 1-2, pl. 8, 1-3; Балагюри 2001, fig. 72, 5. 12-13; Vasiliev 2002, fig. 2-3, fig. 32, 4, fig. 33 etc.).

Ambele tipuri ale formei I au mai multe variante în funcție de înclinația sau curbura pereților, precum și subvariante în funcție de modul de modelare a marginilor și existența sau lipsa torților, materialul exclusiv fragmentar apărut până în prezent în Maramureș nu permite însă nuanțări în această direcție. Se poate totuși preciza că variantele cele mai răspândite sunt oalele sac și cele în formă de butoi.

Oalele sunt prezente masive în descoperirile Suciului de Sus din întreaga arie de răspândire a culturii (Потушняк 1958, pl. 4, pl. 6, 2-6 [Diakovo]; Bader 1978, pl. 46, 5-6. 9-10. 12 [Culciu Mic-La Gropi de Siloz], pl. 49, 3-4 [Boinești-Coasta Boineștilor], pl. 53, 8 [Culciu Mare-Sub Grădini]; Kacsó 1980, fig. 1, 1-4. 7-8 [Sâncraiu Silvaniei-Barázdahát], fig. 1, 12-18 [Bulgari-La Izvoare], fig. 2, 10-14 [Oarța de Sus-Oul Făgetului]; Demeterová 1984, pl. 2, 5, pl. 13, 7, pl. 14, 5-6, pl. 20, 1, pl. 21, 4, pl. 22, 2, pl. 23. 13 [Zemplínske Kopčany], pl. 25, 5 [Veľké Raškovce]; Kacsó 1987, fig. 2, 11-32 [Copalnic Mănăstur-Poiana], fig. 4, 4-6 [Cuceu-Pe Lab], fig. 4, 10-15 [Cuceu-Cuceul Sec], fig. 8, 6 [Jibou], fig. 8, 15-17, fig. 9, 1-4 [Mesteacăn-Valea Caselor/La Parhon], fig. 11, 11-14, fig. 12-13 [Seini-IAS Ferma 7] fig. 15, 4-20 [Vad-Poduri]; Bajusz, Tamba 1988, pl. 9, 5-7 [Podișu-La Lab], pl. 12, 1. 3 [Podișu-Pe Inat], pl. 12, 8, pl. 13, 6 [Rogna-Bulbuc], pl. 17, 1. 3 [Rogna-Coasta lui Nicolae], pl. 17, 7 [Cliș-Dealul Grindului], pl. 19, 5 [Ileanda-Pe coastă]; Кобаль 1992, fig. 3, 1-2 [Kvasovo]; Gogăltan, Isac 1995, pl. 1, 2-4, pl. 2, 2-5, pl. 4, 1-4. 9, pl. 5 [Cășeiu-Cetățele]; Kacsó 1999a, fig. 2-3, fig. 4, 2-11, fig. 5, 1-6, fig. 9, 2-4 [Lăpușel-Ciurgău], Балагюри 2001, fig. 70, 2-3, fig. 70a, 1. 5 [Diakovo]; Gogăltan 2001, pl. 1, 3-4, pl. 2, 1-2. 4, pl. 3, 1. 3-4, pl. 4 [Cășeiu-Cetățele]; Popovich 2002, pl. 5, 5-7, pl. 6, 1-2. 3. 5. 7, [Baranincy-Runia]; Bejinariu 2003, pl. 2, 4-6, pl. 3, 2 [Tihău-La Cerniele], pl. 4, 1 [Românași-Stația de carburanți S. C. Comes], pl. 5, 3 [Aluniș], pl. 6, 2 [Dragu-La Bulbuc]; Pop 2003, fig. 1, 2-3, fig. 2 [Someș-Uileac-Bicirig]; Kacsó 2003, pl. 1, 5-10 [Ariniș-Mocira], pl. 2, 8-10 [Bozânta Mică-Grind], pl. 3, 4 [Bușag-Pe Tog], pl. 5-7, 1-8 [Ciolt-Cioltișor], pl. 9, 1 [Corni-Secătura], pl. 10, 2-3. 5-6. 8-11 [Giurtelecu Hododului-Dealul Nucilor], pl. 21, 9-17 [Lăpușel-Tedeș], pl. 23, 4-21 [Oarța de Sus-Dealul Stremțului], pl. 29, 7-11. 13-24, pl. 30, 1-7 [Prislop-Ograde/Valea Boului], pl. 31, 3-17, pl. 32, 1-6 [Săsar-Dâmbul Morii], pl. 34, 6-14 [Seini-Dagas]; idem 2004a, fig. 3, 5-12, fig. 4, 1-5 [Racâș-Valea Jernăului], fig. 5, 3-6 [Nadiș-Buia Mitruului]; idem 2004b, fig. 5, 4-6. 8, fig. 6, 1. 3-5 [Oarța de Jos-Vâlceau Rusului]; Marta 2004, pl. 3 [Halmeu-Vamă]; Tóth, Marta 2005, fig. 10, 3 [Nyírmada-Vályogvető]; Kacsó 2005a, fig. 2, 2-19, fig. 3, 1-11, fig. 8, 8-15, fig. 9, fig. 10, 2-10 [Bicaz-Igoaie]; idem 2005b, fig. 2, 4-14, fig. 3 [Baia Mare-Dealul Morgău]; Marta 2005, pl. 2, 7-17, pl. 4, 1. 7-11. 13-16 [Petea-Csengersima – Vamă II]; Kacsó 2006, fig. 3, 1-6, fig. 4, 1-4, fig. 5, 1-9 [Vălenii Șomcutei-Peștera Valea Rea], fig. 10-11 [Vălenii Șomcutei-Valea lui Ștefan]; Nagy, Scholtz 2009, pl. 1, 3, pl. 2, 7-9 etc. [Ōr-Ōri tag]; Pop 2009, pl. 1, 1-3. 6-7, pl. 2, 2, pl. 7 etc. [Petea-Csengersima-Vamă I], Marta 2009, pl. 2, 14-15, pl. 9, 17, pl. 11, 7, pl. 15, 12-14 etc. [Petea-Csengersima-Vamă II]; Kaminská 2010, pl. 20, 4, pl. 21, 2 [Čičarovce-Veľka Moľva]; Pop 2010, pl. 1, 2, pl. 2, 1. 4-5, pl. 4, 8-9 etc. [Lăpușel-Mociar]; Bader 2011, pl. 5, 1. 4 [Medieșu Aurit-Dâmbul Acastăului]¹⁰. Oale asemănătoare, de regulă cu pereții striati și cu un variat decor plastic dispus sub margine, se găsesc și în repertoriul ceramic al grupului Lăpuș (Kacsó 1971, fig. 3, a-b [Lăpuș-Podanc]; idem 1975, fig. 13, 1 [Lăpuș-Podanc]; idem 1990, fig. 6-7, 1 [Libotin-Dâmbul Crucii]; idem 1993, pl. 4-5, pl. 8, 1-4, pl. 11 [Suciul de Sus-Pe Șes], pl. 12, 4-12 [Groșii Țibleșului-Ograde], pl. 13, 9-12 [Groșii Țibleșului-Tăușor]; idem 1994, pl. 2, 1-2. 6-8 [Lăpuș-Gruiul Târgului]; idem 2003, pl. 12 [Lăpuș-Cioncaș/Sub Cioncaș], pl. 14, 1-6 [Lăpuș-Podul Hotarului], pl. 15, 5-7. 9-13 [Lăpuș-La Ariniș], pl. 16, 3 [Lăpuș-Tuliceasca], pl. 16, 4-17, pl. 17, 1-15, [Lăpuș-Tinoasa], pl. 19, 3-10 [Lăpuș-Valea Cerțiului], pl. 20, 1-3 [Lăpuș-Pe Mlacă/Sub Mlacă], pl. 26, 1-8 [Oarța de Sus-Făget], pl. 28, 1-3 [Orăța-Țempe], pl. 29, 1 [Orăța-Pe Lab], pl. 37, 1 [Suciul

6 Material inedit în muzeul din Sighetu Marmăției. Menționat de C. Kacsó (2003, 106, 120, 138, nr. 103).

7 Material inedit în muzeul din Sighetu Marmăției. Menționat de C. Kacsó (2003, 117, 140, nr. 153).

8 Material inedit în muzeul din Sighetu Marmăției. Menționat de C. Kacsó (2003, 118, 140, nr. 149).

9 Material inedit, menționat de C. Ivanciuc (1990, 116 sq.), păstrat în custodie la muzeul din Sighetu Marmăției.

10 Având în vedere starea fragmentară a materialului, nu este exclus ca unele dintre piesele citate să nu fi aparținut în realitate oalelor, ci altor forme ceramice.

de Jos-Vârful Carpănului]; idem 2004c, pl. 60, 2, pl. 62, 3 [Lăpuș-Podancul Mare, Podanc]; Metzner-Nebelsick, Kacsó, Nebelsick 2010, fig. 8, 5, 9 [Lăpuș-Podanc]; Kacsó 2011a, pl. 12-13 [Lăpuș-Podanc]]¹¹.

II. Este dificil de stabilit, în cazul unui material fragmentar cum este cel din Maramureș, apartenența unora dintre piese la categoria de *castron* sau de *strachină*, din acest motiv se impune tratarea comună a acestor forme. Fragmente de acest fel se regăsesc printre descoperirile de la Crăciunești-Mohâlca¹², Giulești-Valea Mestecăniș (pl. 1, 5, 12-13, pl. 2, 3, pl. 5, 2, 6), Ieud-Podereiu Dumbrăviței (Kacsó 2003, pl. 11, 13), Sarasău-După Ștrec (Kacsó 2009, pl. 4, 10, 13), Sighetu Marmăției-Cireghi I și Slatina-Cetate (Kobal' 1997, pl. 4, 1-4; Vasiliev 2002, fig. 31, 2, fig. 42, 3-4). Există și aici, evident, mai multe tipuri, variante și subvariante. Definirea lor pentru descoperirile din Maramureș nu este însă deocamdată posibilă. Ca și în cazul oalelor, și la această formă se remarcă diferențe în calitatea pastei din care sunt confecționate vasele, precum și decorul deosebit în funcție tocmai de calitate, castroanele din pastă mai fină fiind decorate cu incizii, celelalte cu striuri. Mai multe exemplare sunt nedecorate.

Castroane și străchini mai mult sau mai puțin asemănătoare celor din Maramureș se întâlnesc în numeroase alte descoperiri Suci de Sus (Bader 1978, pl. 45, 11-12, 14 [Culciu Mic-La gropi de siloz], pl. 47, 13-16, 18-19, 25, 28, 30-31, pl. 48, 3, 5 [Boinești-Coasta Boinestiului], pl. 51, 3-11, pl. 52, 1, 3-4, 9-10 [Culciu Mare]; Kacsó 1980, fig. 1, 18-19 [Bulgari], fig. 2, 22-28 [Ariniș-Subt Ogrăzi]; Demeterová 1984, pl. 2, 7, pl. 3, 5-7, pl. 5, 6, pl. 7, 9, pl. 9, 8, pl. 19, 5, pl. 22, 10, pl. 23, 18 [Zemplínske Kopčany], pl. 25, 2-3, pl. 27, 5 [Veľké Raškovce], pl. 31, 9 [Ruské]; Kacsó 1987, fig. 2, 8-10 [Copalnic-Mănăstur-Poiana], fig. 10, 14 [Seini-Ferma GAS 7]; Кобаль 1992, fig. 3, 2, 11-12, fig. 5, 1 (Kvasovo); Kacsó 1999a, fig. 5, 7-8 [Lăpușel-Ciurgău]; Балагури 2001, fig. 66, 5-6, 8, fig. 70, 20, fig. 75, 2 [Diakovo]; Popovich 2002, pl. 3, 1, pl. 4, 1-3, 5-6 [Baranincy-Runia]; Bejinariu 2003, pl. 5, 2 [Aluniș]; Pop 2003, fig. 5, 1-5, 7, fig. 6, 1-13 [Someș-Uileac-Bicirig]; Kacsó 2003, pl. 3, 5-8, pl. 8, 1-3 [Ciolt-Cioltișor], pl. 22, 16-17, pl. 25, 3-8 [Oarța de Sus-Dealul Stremțului], pl. 30, 11-12 [Prislop-Ograde/Valea Boului], pl. 33, 6-8 [Săsar-Dâmbul Morii], pl. 35, 9-10 [Seini-Dagas]; idem 2004b, fig. 2, 8, fig. 5, 7 [Oarța de Sus-Vâlcea Rusului]; Marta 2004, pl. 2, 6-8 [Halmeu-Vamă]; Kacsó 2005a, pl. 12, 5-6, 8-9 [Bicaz-Igoaie]; idem 2005b, fig. 4, 7-10, fig. 5, 1-6 [Baia Mare-Dealul Morgău]; idem 2006, fig. 6, 7 [Vălenii Șomcutei-Peștera Valea Rea]; Nagy, Scholtz 2009, pl. 4, 2 [Őr-Őri tag]; Pop 2009, pl. 1, 4, pl. 11, 3, pl. 20, 1-2 etc. [Petea-Csengersima-Vamă I]; Marta 2009, pl. 3, 2, 9, pl. 5, 8, pl. 6, 4-5 etc. [Petea-Csengersima-Vamă II]; Pop 2010, pl. 2, 5, 7-10, pl. 7, 4 [Lăpușel-Mociraj]; Bader 2011, pl. 5, 3 [Medieșu Aurit-Dâmbul Acastăului]; Kobály 2011, fig. 2, 1, 4, 8 [Stanovo-Holomán dűlő], fig. 3, 3 [Stare Davidkovo]]. Multe dintre aceste tipuri și variante apar și în descoperirile Lăpuș (Kacsó 1971, fig. 3, c-e; idem 1975, fig. 14; idem 2001, fig. 22-25; idem 2004, pl. 56-58; Metzner-Nebelsick, Kacsó, Nebelsick 2010, fig. 8, 10; Kacsó 2011a, pl. 10-11; idem 2011b, fig. 157-158 [Lăpuș-Podanc, Podancul Mare, Gura Tinoasei]; Kacsó 1990, fig. 9, 1-7 [Libotin-Dâmbul Crucii]; idem 1993, pl. 1, 1-15, pl. 7, 1-7, pl. 9, 1-8 [Suci de Sus-Pe Șes], pl. 12, 1-3 [Groșii Țibleșului-Ograde], pl. 13, 5 [Groșii Țibleșului-Tăușor]; idem 2003, pl. 15, 1 [Lăpuș-La Arini], pl. 16, 1 [Lăpuș-Tuliceasca], pl. 18, 1-9 [Lăpuș-Tinoasa], pl. 27, 5-9 [Oarța de Sus-Făget]).

Este de remarcat că repertoriul castroanelor și străchinilor Suci de Sus-Lăpuș este foarte variat, numeroase tipuri și variante lipsesc însă, cel puțin deocamdată, dintre descoperirile maramureșene, în special cele cu pereții profilați și, cu o singură excepție (Sarasău-După Ștrec [Kacsó 2009, pl. 4, 13]), cele cu marginile mult răsfrânte în exterior.

III. Singura piesă din așezările Suci de Sus maramureșene ce poate fi atribuită cu certitudine formei de *ceașcă* provine de la Slatina-Cetate (Vasiliev 2002b, pl. 38, 1). Un alt fragment (Vasiliev 2002, fig. 36, 1), tot din această așezare, ar putea aparține, de asemenea, acestei forme. În legătură cu prima dintre aceste piese este însă de menționat faptul că decorul său de S-uri culcate înălțuite pare să indice fie o influență Wietenberg, fie chiar proveniența vasului din acest mediu¹³.

IV. Spre deosebire de ceașcă, *cana* are înălțimea mai mare decât diametrul gurii. Printre descoperirile de la Giulești-Valea Mestecăniș există un singur fragment ce provine sigur de la o cană (pl. 2, 2). Un număr relativ

11 Argumentul principal pentru stabilirea genezei grupului Lăpuș din fondul Suci de Sus este oferit de constatarea existenței unor multiple similitudini în repertoriul ceramic al celor două aspecte culturale. Prezentarea aici a unor analogii din mediul Lăpuș pentru ceramica Suci de Sus din Maramureș are menirea de a sublinia acest fapt.

12 Material inedit în muzeul din Baia Mare. Menționat de C. Kacsó (2003, 110, 126, nr. 44).

13 Vezi Boroffka 1994, 189; Dietrich, Dietrich 2011, 69.

mare de fragmente de la Slatina-Cetate sunt menționate de asemenea ca aparținând cânilor (Vasiliev 2002, 37 sq.), dar numai unele dintre acestea pot fi atribuite cu certitudine acestei forme. Tot în categoria cânilor se încadrează alte piese de la Slatina, considerate cești (de ex. Vasiliev 2002, pl.32, 1, pl. 42, 10, pl. 46, 6). Eventual, tot de la o cană provine un fragment ieșit la iveală la Sighetu Marmăției-str. *Avram Iancu*, poate și un fragment de toartă de la Sighetu Marmăției-Cireghi I.

Tipul cel mai reprezentativ de cană din cadrul culturii Suciului de Sus are marginea ușor răsfrântă în exterior, gâtul foarte scurt sau scurt, corpul bombat, toarta supraînălțată (Hampel 1886, pl. 73, 2a-2b [loc de descoperire necunoscut¹⁴]; Hampel 1892, pl. 167, 2, [Hajdúböszörmény]; ArchÉrt 20, 1900, fig. pe p. 208 [Suciul de Sus¹⁵]; Wosinszky 1904, pl. 10, 2 [Suciul de Sus ?¹⁶]; Zatlukál, Zatlukál 1937, fig. 5, stânga rândul de jos [Stanovo]; Roska 1942, fig. 111 [Suciul de Sus-Poduri pe coastă]; Mozsolics 1960, fig. 2 [Panyola]; Kalicz 1960, pl. 2, 1-4 [Nyíregyháza-Morgó], pl. 2, 5-7 [Berkész-Csonkás dűlő], pl. 4, 2 [Igrici-Matata], pl. 6, 22 [Rétközberencs-Paromdomb]; Bader 1978, pl. 45, 8 [Culciu Mic-La gropi de siloz], pl. 50, 2-7. 9, pl. 55, 1-3, pl. 57, 1 [Culciu Mare-Sub grădini]; Kacsó 1987, fig. 14, 1 [Vad-Poduri], fig. 20, 14 [Oarța de Jos-Vâlcea Rusului]; Almássy, Istvánovits, Kurucz (red.) 1997, fig. 9, 2 [Nyírkársz-Gyulaháza¹⁷]; Баярыпи 2001, fig. 70a, 16. 18 [Diakovo]; Kacsó 2004b, fig. 3, 14 [Oarța de Jos-Vâlcea Rusului]; Tóth, Marta 2005, fig. 5, 2, fig. 6-9, fig. 11, 1 [Nyírmada-Vályogvető]; Marta 2005, pl. 5, 2 [Petea-Csengersima-Vamă II]; Кобаль 2005, fig. 4, 2 [Kvasovo]; Kobal' 2006, fig. 13 [Stare Davidkovo]; Marta 2009, pl. 5, 12, pl. 10, 14, pl. 11, 13 etc. [Petea-Csengersima-Vamă II]; Nagy, Scholtz 2009, pl. 3, 1-2. 5 etc. [Ör-Öri tag]; Kobály 2011, fig. 4, 2 [Čepa], fig. 10, 3 [Podhering]]. În Maramureș nu a fost identificat deocamdată acest tip de cană. Exemplarele de aici, judecând după fragmentele păstrate, par să fi fost mai zvelte, având și gâtul ceva mai înalt.

La Slatina-Cetate mai apare un tip de cană, și anume cel cu marginea răsfrântă în exterior, gâtul înalt, corpul puternic bombat, prevăzut cu o toartă din bandă lată, pornită din margine și terminată la întretărirea gâtului cu corpul vasului (Vasiliev 2002, fig. 42, 11). Acest tip are o bună analogie, cum precizează și V. Vasiliev (2002, 38), în descoperirile de la Boinești-Coasta Boineștilor (Bader 1978, pl. 47, 5). Apropiată ca formă este și cana de la Medieșu Aurit-Togul lui Schweizer (Bader 1978, pl. 44, 6).

V. Vase cu corpul bombat sunt prezente în Maramureș la Călinești-Rogoaze (Kacsó 1999b, fig. 7, 6), Giulești-Valea Mestecăniș (pl. 1, 4, eventual și pl. 1, 15), Slatina-Cetate (Vasiliev 2002, fig. 28. 1, fig. 34, 1, fig. 41, 6) și, probabil, Sighetu Marmăției-Cearța-Tărmuri (Ivanciuc T. 1999, fig. pe p. 19). Caracteristica lor definitorie este corpul pornit imediat de sub marginea răsfrântă în exterior. Decorul exemplarelor din Maramureș este realizat în tehnica inciziei. Există și câteva exemplare lipsite de decor.

Un vas care pare a aparține acestei forme a fost descoperit la Medieșu Aurit-Togul lui Schweizer (Bader 1978, pl. 44, 11). Alte vase de acest fel provin de la Mesteacăn-Valea Caselor/La Parhon (Kacsó 1987, fig. 9, 5-6. 8), Oarța de Jos-Vâlcea Rusului (Kacsó 1987, fig. 21, 8-10; idem 2004b, fig. 5, 9), Cășeu-Cetățele (Gogâltan, Isac 1995, pl. 2, 1), Lăpușel-Ciurgău (Kacsó 1999a, fig. 4, 1), Beregovo (Баярыпи 2001, fig. 75, 3; prevăzut cu două mici torți plasate sub margine), Baranincy-Runia (Popovich, Settlement, pl. 3, 9), Corni-Secătura (Kacsó 2003, pl. 9, 2), Giurtelecu Hododului (Kacsó 2003, pl. 10, 10), Lăpușel-Tedeș (Kacsó 2003, pl. 21, 18), Oarța de Sus-Dealul Stremțului (Kacsó 2003, pl. 22, 2, pl. 24, 3-4), Săsar-Dealul Morii (Kacsó 2003, pl. 32, 1-4), Racâș-Valea Jernăului (Kacsó 2004a, fig. 4, 6), Vălenii Șomcutei-Peștera Valea Rea (Kacsó 2006, fig. 6, 5), Ör-Öri tag (Nagy, Scholtz 2009, pl. 4, 3, pl. 5, 6, pl. 10, 4), Petea-Csengersima-Vamă I (Pop 2009, pl. 3.2, pl. 50, 2, pl. 56, 1 etc.), Petea-Csengersima-Vamă II (Marta 2009, pl. 11, 1, pl. 14, 12, pl. 16, 3 3 etc.), Lăpușel-Mociar (Pop 2010, pl. 2, 2-3, pl. 6, 1). Vase cu corpul bombat, asemănătoare sau identice celor Suciului de Sus, se află și în complexe ce aparțin grupului Lăpuș (Kacsó 1990, fig. 7, 1-9 [Libotin-Dâmbul Crucii]; Kacsó 1993, pl. 2, 15, pl. 3, 1. 4, pl. 7, 13, pl. 9, 15-16 etc. [Suciul de Sus-Pe Șes]; Kacsó 2003, pl. 13, 1-2 [Lăpuș-Cioncaș/Sub Cioncaș]; Metzner-Nebelsick, Kacsó, Nebelsick 2010, fig. 8, 7; Kacsó, Metzner-Nebelsick, Nebelsick 2011, fig. 5, 1 [Lăpuș-Podanc]).

14 După M. Roska (1942, 90 sq., nr. 78), cana a fost descoperită aproape cert la Suciul de Sus.

15 În legenda ilustrației se menționează ca loc de proveniență regiunea Gornești. Piesa provine însă, în mod aproape cert, de la Suciul de Sus, foarte probabil punctul *Poduri pe coastă*. Vezi și Kacsó 2008.

16 Cana, aflată la muzeul din Cluj, a fost publicată cu loc de descoperire neprecizat. Deja M. Roska (1942, 90 sq., nr. 78) considera cu probabilitate că ea provine de la Suciul de Sus. Vezi și Kacsó 2008, 9, fig. 2, 1, fig. 3, 2.

17 Fragmentele vasului au fost de mai multe ori publicate (de ex. Mozsolics 1960, 114, pl. 69, 9. 11-20, pl. 70, 11a-f), dar abia după restaurare a putut fi stabilită cu precizie forma sa.

VI. Vasele cu gâtul înălțat și corpul bombat sunt printre cele mai bine reprezentate în repertoriul ceramic al culturii Suci de Sus, având mai multe tipuri, variante și subvariante în funcție de diferite caracteristici de formă: felul de modelare a marginii, aspectul tronconic sau cilindric al gâtului, precum și înălțimea acestuia, prezența sau lipsa torților, profilarea umerilor etc. Vase de această formă, având evident ascendențe în ceramica Suci de Sus, sunt prezente masiv și în descoperirile Lăpuș, și aici într-un număr mare de tipuri și variante.

În Maramureș, exemplare ce aparțin formei VI au ieșit la iveală la Bârsana-*Podul Miresei*, Călinești-Rogoaze (Kacsó 1999b, fig. 5, 3, fig. 7, 8-9), Călinești-Grajdurile CAP (Kacsó 1999b, fig. 7, 5, 10-11), Giulești-Valea Mestecăniș (pl. 1, 3, 6-7, 9, pl. 5, 1, 3-5), Slatina-Cetate (Kobal' 1997, pl. 3, 1-5; Vasilev 2002, fig. 30, 1, fig. 31, 4-5, fig. 32, 7-8, fig. 34, 2-3, fig. 41, 2-3), probabil și la Moisei-Dealul Purcărețu, Oncești-Cetățuia¹⁸, Sarasău-Vaşcapău și Sighetu Marmăției-Cireghi I. Piesa descoperită la Călinești-Rogoaze, este decorată în tehnica exciziei-inciziei, iar printre fragmentele de la Sighetu Marmăției-Cireghi I se află și unul cu decor canelat. Celelalte exemplare sunt fie nedecorate, fie poartă motive incizate.

Vase mai mult sau mai puțin apropiate exemplarelor din Maramureș se regăsesc în foarte multe dintre descoperirile Suci de Sus (Vizdal 1972, fig. 1 [Vežké Raškovce]; Bader 1978, pl. 44, 13 [Medieșu Aurit-Togul lui Schweizer], pl. 46, 8 [Culciu Mic-La Gropi de siloz], pl. 42, 2 [Culciu Mare-Sub Grădini]; Kacsó 1980, fig. 1, 6 [Sâncraiu Silvaniei-Barázdahát], fig. 2, 20 [Ariniș-Subt Ogrăzi]; Demeterová 1984, pl. 1, 8-9, 11, pl. 2, 1, 8, pl. 3, 2, 4, 8-9, pl. 4, 11, 14, pl. 5, 1, 8-10 etc. [Zemplínske Kopčany], pl. 25, 8, pl. 26, 1-3, pl. 27, 8, 11-13 [Veľké Raškovce], pl. 28, 14, pl. 30, 5, 7 [Lastovce], pl. 29, 3-5 [Budkovce], pl. 31, 6 [Ruské], pl. 31, 21 [Hnojné], pl. 32, 1-2, 10 [Bracovce]¹⁹; Kacsó 1987, fig. 4, 9 [Cuceu-Cuceul Sec], fig. 8, 13, fig. 9, 1 [Mesteacăn-Valea Caselor/La Parhon], fig. 14, 2 [Vad-Poduri], fig. 21, 12 [Oarța de Jos-Vâlcea Rusului]; Кобаль 1992, fig. 3, 4 [Kvasovo]; Gogâltan, Isac 1995, pl. 3, 1, pl. 4, 5, pl. 8, 10 [Cășeu-Cetățele]; Kacsó 1999a, fig. 7-8, 1-2, 4, fig. 10, 5, fig. 11 [Lăpușel-Ciurgău]; Баларыпи 2001, fig. 66, 1-4, fig. 70, 5 [Diakovo]; Gogâltan 2001, pl. 3, 2 [Cășeu-Cetățele]; Bejinariu 2003, pl. 3, 8 [Vădurele-Curătură], pl. 5, 1, pl. 6, 3 [Muncel-Grădina lui Alex. Toma]; Pop 2003, fig. 3, 1-7, 9, fig. 4, 1 [Someș-Uileac-Bicirig]; Kacsó 2003, pl. 1, 13-14 [Ariniș-Mocira], pl. 2, 5 [Bozânta Mică-Grind], pl. 3, 1 [Bușag-Pe tog], pl. 4, 8-9, 11, pl. 7, 9-10 [Ciolt-Ciolțisor], pl. 22, 10, 12, pl. 23, 22, pl. 24, 1-2, 5-9 [Oarța de Sus-Dealul Stremțului], pl. 35, 1-5 [Seini-Dagas]; Kacsó 2004a, fig. 4, 7 [Racâș-Valea Jernăului]; Kacsó 2004b, fig. 4, 1-2, 4, fig. 5, 1-2 [Oarța de Jos-Vâlcea Rusului]; Marta 2004, pl. 2, 1 [Halmeu-Vamă]; Tóth, Marta 2005, fig. 4 [Nyírmada-Vályogvető]; Marta 2005, pl. 2, 2-3, pl. 5, 1 [Petea-Csengersima-Vamă II]; Kacsó 2005a, pl. 1, 1-3, 20, pl. 2, 1, pl. 5, 3-4, 7-8, 10-11, pl. 6, 1-8, pl. 7, 18, pl. 10, 11-13, pl. 14 [Bicaz-Igoaie]; Кобаль 2005, fig. 3, 6-7, 9-10 [Kvasovo]; Kacsó 2006, fig. 4, 5, fig. 5, 10-12, fig. 6, 1-4 [Vălenii Șomcutei-Peștera Valea Rea], fig. 12, 1-8 [Vălenii Șomcutei-Valea lui Ștefan]; Nagy, Scholtz 2009, pl. 2, 2, pl. 6, 5, pl. 7, 2. [Őr-Őri tag]; Pop 2009, pl. 2, 1, 3-6, 8, pl. 5, 1, pl. 8, 2, pl. 14, 7 etc [Petea-Csengersima-Vamă I]; Marta 2009, pl. 2, 11, 13, pl. 9, 1, pl. 14, 2 etc. [Petea-Csengersima-Vamă II]; Pop 2010, pl. 1, 1, pl. 4, 2-3, pl. 5, 1-3, 7 etc. [Lăpușel-Mociar]). Vase de această formă sunt prezente repetate și în descoperirile Lăpuș (Kacsó 1990, fig. 8, 1-7 [Libotin-Dâmbul Crucii]; Kacsó 1993, pl. 2, 8, 13-15, pl. 3, 2 [Suci de Sus-Pe Șes]; Kacsó 1994, pl. 2, 6-8 [Lăpuș-Gruia Târgului]; Kacsó 2003, pl. 13, 1 [Lăpuș-Cioncaș/Sub Cioncaș], pl. 19, 11 [Lăpuș-Valea Cerțiului], pl. 20, 5-7 [Lăpuș-Pe Mlacă/Sub Mlacă]; Metzner-Nebelsick, Kacsó, Nebelsick 2010, fig. 8, 4; Kacsó, Metzner-Nebelsick, Nebelsick 2011, fig. 5, 3 [Lăpuș-Podanc]).

VII. Vase vatră apar în Maramureș la Călinești-Rogoaze (Kacsó 1999b, fig. 7, 13-15), Călinești-Grajdurile CAP (Kacsó 1999b, fig. 7, 12, 16), Sârbi-Valea Popii, Giulești-Valea Mestecăniș (pl. 5, 8-9, pl. 6, 1), Moisei-Dealul Purcărețu, Oncești-Cetățuia, Sarasău-După Ștrec (Kacsó 2009, pl. 4, 15-17) și Slatina-Cetate (Kobal' 1997, pl. 8, 4).

Deși fragmentele descoperite în stațiunile menționate nu permit întregiri, se poate afirma că forma de vas vatră din această regiune nu diferă de cea prezentă în celelalte zone ale ariei Suci de Sus. Este vorba de o strachină cu marginea răsfrântă în exterior și pereții oblici sau ușor curbați, care se sprijină pe două picioare late, unite în partea superioară prin câte o arcadă proeminentă. Prin caracteristicile lor de formă, vasele vatră ale culturii Suci de Sus reprezintă un tip aparte, diferit în bună măsură de vasele vatră apărute în cadrul altor culturi. Ele își păstrează aceleași trăsături de formă și în cadrul grupului Lăpuș.

18 Material inedit în muzeul din Sighetu Marmăției. Menționat de C. Kacsó (2003, 115, 139, nr. 121).

19 Unele dintre exemplarele indicate pot fi vase Piliny sau imitațiile acestora.

Vasele vatră ale epocilor bronzului și fierului au făcut obiectul mai multor studii speciale, în care sunt catalogate și discutate și descoperirile Suciului de Sus-Lăpuș (Fischl, Kiss, Kulcsár 2001a, 174 sq.; Fischl, Kiss, Kulcsár 2001b, 133; Romsauer 2003, *passim*).

În continuare, completez lista descoperirilor de vase vatră Suciului de Sus-Lăpuș cu piesele nementionate în lucrările mai sus citate²⁰, precum și cu cele chiar menționate, dar neilustrate decât în lucrări apărute la o dată ulterioară studiilor monografice mai sus indicate: Ariniș-Mocira (Kacsó 2003, pl. 1, 18), Baia Mare-Dealul Morgău (Kacsó 2005b, fig. 5, 7-10, fig. 6, 1-4)²¹, Baraninca-Runia (Popovitch 2002, pl. 6, 4), Berea (Kacsó 2007a, fig. 1, 11), Bicaz-Igoaie (Kacsó 2005a, pl. 4, 4, pl. 13, 5, pl. 14, 1-6)²², Bozânta Mică-Grind (Kacsó 2003, pl. 2, 14), Ciolt-Cioltișor (Kacsó 2003, pl. 8, 6-9), Corni-Secătura (Kacsó 2003, pl. 9, 7-10), Kvasovo (Кобаль 1992, fig. 4, 1)²³, Lazuri-Lubi tag (Marta 2008, pl. 4, 6), Lăpuș-Cioncaș/Sub Cioncaș (Kacsó 2003, pl. 13, 8-10), Lăpuș-Tinoasa (Kacsó 2003, pl. 18, 12), Lăpușel-Mociar (Pop 2010, pl. 1, 3-6, pl. 3, 4, pl. 9, 1-8), Lăpușel-Tedeș (Kacsó 2003, pl. 21, 20-21), Nadiș-Buia Mitruului (Kacsó 2004a, fig. 5, 6), Oarța de Jos-Vâlcea Rusului (Kacsó 2004b, fig. 6, 6-11)²⁴, Oarța de Sus-Dealul Stremțului (Kacsó 2003, pl. 25, 9-10), Petea-Csengersima-Vamă I (Pop 2009, pl. 3, 4-5, pl. 6, 1-2, pl. 10, 1-2 etc.), Petea-Csengersima-Vamă II (Marta 2005, pl. 3, 2; Marta 2009, pl. 9, 16, pl. 11, 12, pl. 20, 9, pl. 28, 5-6, pl. 38, 8 etc.), Prislop-Ograde/Valea Boului (Kacsó 2003, pl. 30, 13), Racâș-Valea Jernăului (Kacsó 2004a, fig. 4, 8), Săsar-Dâmbu Morii (Kacsó 2003, pl. 33, 9-12), Seini-Dagas (Kacsó 2003, pl. 35, 11-12, pl. 36, 1-4), Someș-Uileac-Bicirig (Pop 2003, fig. 8), Velika Palad' (Кобаль 2009, fig. 8, 1). La acestea se adaugă încă un număr mare de descoperiri, ca de exemplu piesele din așezările Suciului de Sus din Ucraina Transcarpatică nepublicate, amintite, pe baza informațiilor lui J. Kobal', de către P. Romsauer (2003, 133 sq.), precum și cele de la Vălenii Șomcutei-Ograda Budenilor²⁵, Oarța de Sus-Oul Făgetului, Vad-Poduri, Vad-Știurdină, Copalnic-Mănăstur-Poiana, care sunt, de asemenea, încă nepublicate. Și din cimitirul tumular de la Lăpuș provin foarte multe vase vatră, inclusiv piese întregi sau întregibile, dintre care doar o mică parte a fost pusă în circulație²⁶.

Vasele vatră apar deja în monumentele timpurii ale culturii Suciului de Sus (Lăpușel-Ciurgău, Petea-Csengersima-Vamă I), și rămân prezente, fără modificări tipologice esențiale, pe toată durata culturii, fără excepție doar în așezări. În cadrul grupului Lăpuș, ele se găsesc și în inventarul unor complexe funerare (Lăpuș, Libotin-Dâmbul Crucii). Pare destul de probabil că aceste vase au fost folosite în activități gospodărești, în special la prepararea hranei²⁷. Este însă de notat că manipularea vaselor vatră din aria Suciului-Lăpuș, din cauza picioarelor, era destul de dificilă, la fel și aprinderea și întreținerea focului sub ele. Spre deosebire de majoritatea vaselor vatră din alte culturi, cele din cultura Suciului de Sus aveau și o stabilitate precară. Prezența lor în morminte ar putea fi interpretată și ca o dovadă a folosirii lor în activități de cult, trebuie însă precizat că în mormintele Lăpuș, dar și în complexul de la Libotin ele se află în asociere cu o ceramică din care marea majoritate era tot de uz gospodăresc. Mai este de remarcat că, în tumulul 18 de la Lăpuș, un astfel de vas a fost folosit drept urnă. Tot la Lăpuș au fost găsite și exemplare miniaturale, evident improprie pentru folosință casnică.

Vase vatră asemănătoare celor din aria Suciului de Sus-Lăpuș apar în descoperirile Hajdúbágyos-Cehăluț²⁸, dar și la sud de Carpați, în limite cronologice apropiate de cele ale cimitirului tumular de la Lăpuș. Am arătat

20 Este de remarcat că dintre piesele maramureșene, în aceste lucrări nu sunt indicate decât cele de la Giulești (Fischl, Kiss, Kulcsár 2001a, 175, nr. 55; Romsauer 2003, 126) și Slatina (Romsauer 2003, 133).

21 Anterior, din acest punct nu a fost publicat decât un singur fragment de vas vatră (Kacsó 1987, fig. 1, 8). Descoperirea este menționată și de P. Romsauer (2003, 123).

22 Descoperirea este menționată de P. Romsauer (2003, 123).

23 Descoperirea este menționată de P. Romsauer (2003, 133).

24 Descoperirea este menționată de C. Kacsó (1975, nota 37) și de P. Romsauer (2003, 128).

25 Menționate de C. Kacsó (2006, 82).

26 Kacsó 1971, fig. 2; idem 1975, fig. 9, 1-3; idem 2004c, pl. 62, 1-2; Kacsó, Metzner-Nebelsick, Nebelsick 2011, fig. 5, 2.

27 Vezi și Szathmári 2009, 303 sq.; Dietrich 2010, 28 sqq. Există și un interesant studiu de arheologie experimentală cu privire la modul de folosire a vaselor vatră, vezi Gucci 2001, 195 sqq.

28 Némethi 1978, fig. 5, 1 (Foieni-Moara), fig. 9, 9 (Pișcolt-Nisipărie); idem 1990, fig. 3, 3, fig. 8, 13 (Berveni-Râțul Caprei); Bejinariu, Lakó 1996, pl. 2, 4-5 (Cehei-Misig); Kacsó 1999c, pl. 3-4, 1 (Pișcolt-Nisipărie), pl. 4, 4 (Ciumești-Bostănărie/Tökös), pl. 8, 7-9 (Acâș-Crasna Veche), pl. 11, 7-8 (Valea lui Mihai); Nagy 2005, pl. 9-10 (Nyírlugos-Szennyespuszta/Szabadságtelep); eadem 2007, pl. 2, 7, pl. 7, 5 (Nyíregyháza-Pazonyi út, TESCO 1); Marta și alții 2010, pl. 3, 1, pl. 5, 1, pl. 14, 3, pl. 34, 2 (Nyíregyháza-Oros „Úr Csere”); Némethi 2010, pl. 11, 5 (Acâș-Râțul lui Veres).

deja cu un alt prilej (Kacsó 1990, nota 24) că vasele de la Vârtop (Berciu 1939, fig. 199, 5), Meri (Moscalu 1976, fig. 5, 1) și Ocnele Mari (Petre-Govora 1983, fig. 6, 5) nu reprezintă o evoluție a formei locale a vaselor vatră, prezența lor datorându-se, foarte probabil, unor impulsuri venite din zona Tisei superioare. Probabil că nu este întâmplător nici faptul că două dintre vase, cele de la Vârtop și Meri, se aflau în monumente funerare cu trăsături apropiate celor din nordul Transilvaniei. Un vas vatră de aceeași formă a fost găsit și într-o groapă de cult aflată la periferia unui cimitir din Bronzul târziu de la Mala Vrbica-Konopiște, din dreapta Dunării (Popović 1998, fig. 5, 6). În groapă mai erau prezente, în afară de oase de animale, vase analoage celor de tip Vârtop și Hinova²⁹.

VIII. „Apărătoare de jar” („Glutdeckel”) au apărut la Giulești-Valea Mestecăniș (pl. 5, 7), Slatina-Cetate (Vasiliev 2002, fig. 46, 3)³⁰, eventual și la Sârbi-Valea Popii. Judecând după exemplarele întregi găsite în alte zone, ele au formă de clopot, sunt deschise atât în partea superioară, unde au de obicei apucători trași din margine, cât și în partea inferioară, iar pereții lor sunt perforați în mod identic strecurătoarelor.

Vasele de acest fel, desemnate uneori, impropriu, drept strecurătoare, sunt prezente relativ des în așezările Suciului de Sus: Baia Mare-Dealul Morgău (Kacsó 2005b, fig. 6, 5), Bozânta Mare-Grind (inedit în Muz. Baia Mare), Cășeu-Cetățele (Gogăltan, Isac 1995, pl. 8, 13), Ciolt-Cioltișor (Kacsó 2003, pl. 8, 10), Culciu Mare-Sub grădini (Bader 1978, pl. 53, 7, pl. 58, 1 probabil și pl. 53, 5), Diakovo (Базарыри 2001, fig. 70a, 12), Oarța de Jos-Vâlcea Rusului (Kacsó 2004b, fig. 7, 1-2), Őr-Őri tag (Nagy, Scholtz 2009, pl. 7, 7), Petea-Csengersima-Vamă I (Pop 2009, pl. 5, 8, pl. 14, 6, pl. 49, 11), Petea-Csengersima-Vamă II (Marta 2009, pl. 30, 5, eventual și pl. 2, 12), Săsar-Dâmbul Morii (Kacsó 2003, pl. 33, 16, eventual și pl. 33, 13) și Seini-Dagas (Kacsó 2003, pl. 36, 5).

„Apărătoarele de jar” sunt răspândite, păstrând o formă aproape identică, în Bazinul carpatic și în teritoriile imediat învecinate vestice mai ales în culturile Bronzului mijlociu. Astfel, ele apar în descoperirile Otomani-Füzesabony³¹: Árokő-Dongóhalom (Fischl 2006, 26, nr. 21, 85, nr. 300, 135, nr. 514), Bakonyszeg-Kádárdomb (Máthé 1988, pl. 14, 9), Barca (Vladár 1966, fig. 35, 5), Békés-Várdomb (Banner, Bóna 1974, pl. 5, 27-29, pl. 21, 3, pl. 38, 5-6; Bóna 1975, pl. 146, 10³²), Berettyóújfalu-Herpály (Csányi, Tárnoki 1992, nr. 188), Füzesabony-Öregdomb (Tompá 1937, pl. 40, 12; Bóna 1975, pl. 197, 10; Csányi, Tárnoki 1992, nr. 177), Gánovce-Hrádok (Vlček, Hájek 1963, fig. 6, 11), Medieșu Aurit-Ciuncaș (Bader, Dumitrașcu 1970, fig. 7, 4), Mezőcsát (Bóna 1975, 253), Nagyzóvágy-Egyházasdomb/Papré (Koós 2003, pl. 10, 2), Nižna Myšľa-Várhegy (Gašaj 2002, foto 53; Olexa 2003, F. 3, F. 20), Pír-Vársziget (Cetate) (Székely Zs. 2000, pl. 19, 3), Săcueni-Ökörvár (Cetatea boului) (Bader 1978, pl. 29, 3), Spišský Štvrtok-Myšia hôrka (Vladár 1972, pl. 3, 2; idem 1978, fig. 16; Furmánek, Kruta 2002, nr. 111-112), Szihalom (Bóna 1975, 154, 253), Tibolddaróc (Bóna 1975, 253), Tiream-Kendereshalom (Cânepiște) (Bader 1978, pl. 29, 4; Némethi, Molnár 2008, pl. 36, 5), Tiszakeszi (Bóna 1975, 253), Tószeg-Laposhalom (Banner, Bóna, Márton 1957, fig. 9, 4; Bóna 1957, fig. 9, 4; Schalk 1979, pl. 11, 68; eadem 1981, pl. 32, 200; Csányi, Tárnoki 1992, nr. 141), Túrkeve-Terehalom (Csányi, Tárnoki 1992, nr. 204), „Ungaria” (Szathmári 2002, fig. 34), Vârșand-Laposhalom (Movila dintre vii) (Bóna 1975, 132), Wietenberg: Bistrița-Cighir (Boroffka 1994, pl. 12, 3), Brașov-Valea Cetății (Popescu 1944, fig. 32, 4³³), Derșida-Dealul lui Balotă (Chidioșan 1980, pl. 24, 3), Gârbou (Boroffka 1994, pl. 82, 3), Lechința (Popescu 1925, pl. 11, 4), Stupini-Fânațele Archiudului (Isac, Roman [ed.] 2006, 43 sq., nr. 8-9), Tureni-Podoroi (Isac, Roman [ed.] 2006, 43, nr. 6), Mureș: Bökénymindszent (Bóna 1975, 97, 253), Ószentistván (Milleker 1906, fig. la p. 83), Pecica-Nagysánc (Șanțul Mare) (Roska 1912, fig. 8; Popescu 1944, fig. 18, 4; Soroceanu 1991, fig. 22, 9, pl. 24, 3), Vatin: Satu Mare (Bóna 1975, 253), Titel-Donje Titelsko Pole (Falkenstein 1998, pl. 17, 16), Vatin (Milleker 1899, pl. 6, 44-45), Vatyá: Budapesta, împrejurimi, Gomba, Pákozdvár (Bóna 1975, 253), Vatyá (Kovács 1984a, 221, pl. 61, 12), culturii ceramicii încrustate transdanubiene: Kölesd-Csonthegy (Wosinszky 1889, fig. 14), Lengyel (Wosinszky

29 Din literatura recentă cu privire la descoperirile de tip Vârtop vezi Lazăr 2011, 48 sqq., iar pentru cele de tip Hinova Davidescu, Vulpe 2010, unde este discutată și groapa de cult de la Mala Vrbica-Konopiște.

30 Acestei forme îi aparțin, foarte probabil, și alte exemplare din așezarea de la Slatina (vezi Kobal' 1997, pl. 4, 10; Vasiliev 2002, fig. 3).

31 Considerații generale cu privire la „apărătoarele de jar” din cadrul descoperirilor Füzesabony la Kovács 1984b, 240, pl. 67, 5.

32 Citarea mai multor titluri din literatură se datorează aici, dar și la alte surse, faptului că descoperirile similare, dar nu identice au fost puse în circulație de autori diferiți.

33 Vasul este atribuit culturii Tei.

1896, pl. 46, 2, pl. 94, 2-3), Pákozdvár (Marosi 1930, fig. 71, 5), Mađarovce: Malé Kosihy-Törökdomb (Točík 1981, pl. 21, 11, 14, pl. 24, 10), Nitriansky Hrádok-Zámeček (Točík 1978, pl. 75, 1, pl. 111, 26, pl. 117, 16, pl. 119, 19, pl. 125, 28, pl. 138, 17; Furmánec, Veliačík, Vladár 1999, pl. 17, b), Santovka (Kenner 1860, fig. 41), probabil și Budmerice (Točík 1962, fig. 5, 7), Věteřov: Budkovice (Podborský și alții 1993, fig. 166, 24), Poysbrunn (Neugebauer 1980, fig. 10, 19), Toušeň (Špaček 2004, pl. de la p. 180, sus), Žerotice (Tihelka 1960, fig. 19, 1), Sallach³⁴, Polada: Lago di Ledro (Rageth 1974, pl. 88, 2³⁵).

Descoperirile menționate, a căror listă mai sus prezentată, departe de a fi completă, sugerează doar teritoriul de răspândire a „apărătoarelor de jar” în Bronzul mijlociu³⁶, precum și concentrarea lor destul de accentuată în aria Otomani-Füzesabony, unde apar și cele mai multe variante. Nu se poate totuși afirma, fiind vorba de un obiect de folosință cotidiană, că apariția unor astfel de vase în alte culturi se datorează unor impulsuri Otomani-Füzesabony, rezultă însă, având în vedere și acest produs, sincronismul aspectelor culturale citate. Deși cunosc răspândirea cea mai mare în Bronzul mijlociu, „apărătoarele de jar” nu sunt o inovație a comunităților acestei perioade din Bazinul carpatic. Ele sunt prezente în număr relativ mare, în diferite variante, deja în descoperirile neo-eneolitice atât în interiorul, cât și în exteriorul Bazinului carpatic, mai ales în aspectele Precucuteni și Gumelnița: Cunești-Măgura Cuneștilor (Ștefan 2011a, pl. 10, 5), Ereteghin (Székely 1967, fig. 6, 3)³⁷, Győr-Szabadrétdomb (Virág, Figler 2007, fig. 5, 2), Jilava (Nestor 1933, pl. 7, 7), Larga Jijia (Marinescu-Bîlcu 1974 fig. 45, 6), Lebőhalom (Korek 1958, pl. 37, 27), Pietrele-Măgura Gorgana (Berciu 1956, fig. 19, 6, fig. 56, 1; Hansen și alții 2004, fig. 18, 10; Hansen și alții 2010, fig. 8, fig. 46, fig. 51), Sălcuța (Berciu 1961, fig. 91, 1, fig. 110, 5, fig. 131, 3), Stoicani (Petrescu-Dîmbovița 1953, fig. 24, 6, 9, fig. 27, 10, fig. 37, 10), Tangâru (Berciu 1961, fig. 212, 4), Traian-Dealul Viei (Marinescu-Bîlcu 1974, fig. 36, 6), Turdaș (Roska 1941, pl. 100, 2-20), Țigănești-Măgura Calonfirescu (Butculescu 2011, fig. 1, 3, fig. 6, 15), Verbiciora (Ștefan 2011b, pl. 3, 5, pl. 5, 7a, 7b), Vitănești (Andreescu, Mirea, Apope 2003, fig. 8, 5), precum și în cele din Bronzul timpuriu: Foeni-Cimitirul ortodox (Gogâltan 1995, fig. 10, 7) sau Velika Dobron' (Кобаль 2009, fig. 2, 9). Cu trăsături de formă puțin diferite, „apărătoarele de jar” rămân în folosință în Bronzul târziu nu numai în cadrul culturii Suciu de Sus, ci și în alte aspecte culturale contemporane sau mai recente decât aceasta, de ex. cultura tumulară: Straubing (Hundt 1964, pl. 32, 19-20), Hajdúbagos-Cehăluț: Acâș (Németi 2010, pl. 18, 5, pl. 21, 6-7), Noua: Trușești (Florescu 1991, fig. 35A, 2), Lăpuș II: Libotin (Kacsó 1990, fig. 10, 3), Gáva: Mahala IV (Smirnova 1974, fig. 7, 3), Knoviz: Brežno (Pleinerová, Hrala 1988, pl. 14, 1), Babadag: Bucu-Pochină (Rența 2008, fig. 111, 2, 4), Lausitze: Nowa Huta (Bazielich 1992, fig. 8), în Hallstattul mijlociu și târziu (Крушельницка 1993, fig. 115, 4-8, 10 [Dibrova]; Miroššayová 1994, pl. 4, 8-9 [Čečevojce]; Kacsó 2007b, fig. 6, 5 [Sarasău]; Graudonis 1967, pl. 30, 10, 14, pl. 36, 17 [Klažžukalns, Mūkukalns]), precum și în Latèneul timpuriu (Istvánovits 1997, 75 sqq., 182, nr. 22 [Nyíregyháza – Manda-bokor]; Băcuț-Crișan și alții 2009, pl. 156, 20, 23-24 [Aghireș-Sub Pășune]).

Printre primele păreri exprimate în privința destinației acestor vase se numără cea a lui M. Wosinszky, publicată în 1889³⁸. După descrierea exemplarului descoperit la Kölesd, autorul explică motivele pentru care astfel de vase lipsite de fund nu pot avea funcția de strecurătoare, cea mai probabilă destinație a lor fiind cea de protejare a flăcării („*lángborító*”). K. Willvonseder acceptă în bună măsură această interpretare, considerând că vasele au servit pentru păstrarea jarului adunat pe vetre, menționează însă și alte păreri în legătură cu semnificația lor, apărute mai ales în literatura germană: vase afumătoare, respectiv recipiente pentru prepararea brânzei, pentru conservarea fructelor, pentru obținerea mierei etc.³⁹ Willvonseder definește interpretările potrivit cărora vasele au avut destinația de lămpi, idee formulată la un moment dat și de Wosinszky, drept

34 Piesă fragmentară, inedită, din Bavaria de Jos în expoziția „Aenigma. Der rätselhafte Code der Bronzezeit” de la Manching. Informații suplimentare W. David.

35 Este posibil ca și piesele pl. 87, 7-9, pl. 88, 1, 3 să aparțină aceleiași forme ceramice.

36 I. Bóna (1975, 253) menționează astfel de vase și din teritoriul culturii Hatvan (Tiszakeszi-Szódadomb, Tiszaszőlös, Tiszalúc-Dankadomb). N. Kalicz (1968, 149 sqq.) nu amintește această formă printre cele caracteristice culturii Hatvan, vorbește doar de vase-strecurătoare de formă conică sau în formă de trunchi de con, prezente mai mult în stare fragmentară, acestea fiind și parțial ilustrate (vezi pl. 35, 1, pl. 43, 3-4).

37 La Cavruc (red.) 1998, pl. 1, 5 această piesă apare greșit ca descoperită la Ariușd (informație amabilă S. Sztancsu); vasul se află la Muzeul Național Secuiesc din Sf. Gheorghe, nr. inv. 15.798).

38 Wosinszky 1889, 42 sq.

39 Willvonseder 1932, 220 sq.

fanteziste⁴⁰. Unul dintre autorii care presupun că aceste vase au fost folosite pentru iluminat prin introducerea în găuri a unor bețișoare de brad și aprinderea acestora este A. Marosi⁴¹. Având în vedere și analogii etnografice, o părere similară este expusă recent de I. Szathmári⁴². Majoritatea cercetătorilor, și prin felul în care definesc aceste obiecte, cred că ele au fost folosite în scopuri practice, mai ales în legătură cu focul, nu exclud însă cu totul posibilitatea funcțiunii lor rituale⁴³.

IX. *Capace* au fost descoperite doar în așezarea de la Slatina-Cetate (Vasiliev 2002, fig. 45, fig. 46, 7). În timp ce prima dintre piese este un exemplar unicat, cea de a doua are analogii în mediul Otomani-Wietenberg (Bader 1978, 50; Boroffka 1994, 165, pl. tipologică 5, 7-8).

Tehnicile folosite în decorarea ceramicii Suciului de Sus din Maramureș sunt strierea, modelarea în relief, incizia, incizia combinată cu excizia, canelarea. Ele nu se deosebesc de cele din alte zone ale ariei culturii, este diferită doar proporția în care unele dintre aceste tehnici sunt întrebuințate.

Striurile decorează vasele de uz gospodăresc, de multe ori în combinație cu motivele reliefate. Ele acoperă de regulă întreaga suprafață a pereților exteriori, la vasele vatră uneori și suprafețele interioare ale picioarelor, dispunerea lor fiind neregulată. Acest tip de decor apare deja pe ceramica Suciului de Sus timpurie și rămâne în uz pe tot parcursul evoluției culturii, fiind prezent masiv și pe ceramica Lăpuș (Kacsó 1999a, 98). Se pare însă că există și așezări Suciului de Sus, plasate mai ales în zonele centrale ale ariei de răspândire a culturii, cum este cea de la Lazuri-Lubi tag, unde vasele striate lipsesc sau sunt doar prezente sporadice (Kacsó 1995, 50)⁴⁴.

Decorul striat sau „realizat cu măturicea” (*Besenstrich*) este masiv utilizat în mai multe culturi ale Bronzului timpuriu. În regiunile apropiate de viitoare arie de răspândire a culturii Suciului de Sus, striurile sunt prezente în culturile cronologic succesive Makó, Nyírség și Sanislău, apoi, în cantitate mai redusă, și în fazele timpurii ale culturilor Otomani, Wietenberg și altele. În momentul de față este greu de precizat dacă apariția tehnicii strierii în decorarea ceramicii Suciului de Sus s-a datorat unui fond local, așa cum s-a presupus pentru alte culturi (Horedt 1968a, 111; Horedt 1968b, 139) sau a fost un procedeu (re)inventat de meșterii olari ai comunităților Suciului de Sus. Eventual unor influențe Suciului li se datorează folosirea acestei tehnici și în zonele aflate la nord-est de Carpați, pe oale apropiate ca formă celor din cultura Suciului de Sus, dar și pe alte categorii de vase (vezi Крышельница 2002, 140 sqq., fig. 5, fig. 7 [Loyeva]). Și mai plauzibilă pare ipoteza că vasele striate în stațiunile Bronzului târziu din Bucovina (Mahala III [Smirnova 1974, fig. 4, 1. 3-5], Grănicești [Laszló 1994, fig. 14, 1. 3, fig. 16, 1, fig. 17, 1 etc.]) au apărut sub influență Suciului-Lăpuș.

Decorul reliefat este puțin variat pe ceramica din Maramureș: brăuri alveolate pe și sub margine, realizate în mai multe feluri, creste alveolate, proeminențe conice, proeminențe rotunde, alveolate. De la Sarasău-Vaşcapău provine, printre altele, un fragment prevăzut cu o toartă neperforată. Fiind de mici dimensiuni, toarta nu a avut un rol funcțional, ci, probabil, unul tot decorativ.

Decorul reliefat este, de asemenea, caracteristic pentru întreaga evoluție a culturii Suciului de Sus, motivele fiind diverse, inclusiv zoomorfe (Kacsó 1987, fig. 4, 3 [Cuceu-Pe Lab]). În grupul Lăpuș, motivele astfel realizate sunt chiar mai numeroase, apărând o varietate excepțională de butoni de diferite forme, dar și motive mai complicate (vezi Kacsó 2011a, pl. 19-21⁴⁵). Dispar însă brăurile alveolate de pe marginea oalelor, acestea fiind prezente doar pe marginea unor vase vatră și capace.

Modelarea în relief a motivelor este o constantă a decorului ceramicii preistorice. În epoca bronzului, majoritatea motivelor reliefate decorează ceramica de uz casnic, de multe ori confecționată dintr-o pastă mai grosieră. Repertoriul motivelor de acest fel de pe ceramica din pastă fină este mult mai restrâns, în special diferite variante de proeminențe.

40 Willvonseder 1932, 220 sq.

41 Marosi 1930, 69.

42 Szathmári 2009, 304.

43 Vezi Bóna 1975, 252 sq. (listă de descoperiri); Jażdżewski 1981, 325 sqq.; Bankus 2004, 130 sq., 412 sq. (listă de descoperiri).

44 O situație similară s-a constatat și în cele două așezări Suciului de Sus de la Petea-Csengersima-Vamă, vezi Pop 2009; Marta 2009.

45 Aici sunt prezentate doar motivele reliefate surprinse la Lăpuș în campaniile din 1961 și 1967-1974. În cursul săpăturilor efectuate începând cu anul 1995, în necropola tumulară au fost identificate și alte motive, vezi de ex. Kacsó, Metzner-Nebelsick, Nebelsick 2011, fig. 5, 1.

Decorul incizat apare în toate zonele arealului Suci de Sus pe ceramica de calitate mai bună. Motivele utilizate pe ceramica din Maramureș pot fi de cele mai multe ori cu exactitate recunoscute, dar decorul în ansamblul său, datorită stării fragmentare a materialului, nu poate fi stabilit. Motivele frecvent prezente sunt liniile simple, duble sau triple, dispuse în formă de arcade sau în zig-zag, uneori însoțite de șiruri de creștături oblice, liniile duble cu spații hașurate între ele, spiralele, S-urile duble sau triple, culcate și înălțuite, hașurile triunghiulare simple sau marcate de linii duble, creștăturile.

Tehnica inciziei este folosită în toate culturile Bronzului mijlociu din Bazinul carpatic. Motivele incizate de pe vasele Suci prezintă evidente apropieri de cele de pe vasele Otomani. Pare destul de probabil că elaborarea repertoriului de astfel de motive a avut loc în cadrul culturii Otomani, de unde a fost apoi preluată și ușor modificată de purtătorii culturii Suci de Sus.

Există stațiuni sau obiective Suci de Sus cu ceramică de bună calitate preponderent sau exclusiv incizată, spre exemplu mormântul tumular de la Medieșu Aurit-*Togul lui Schweizer* (Bader 1978, 126, nr. 55, pl. 44, 1-6. 8-13), așezările de la Boinești-*Coasta Boineștilor* (Bader 1978, 121, nr. 15, pl. 47-49), Seini-*IAS Ferma 7* (Kacsó 1987, 59, nr. 22, fig. 10-11), Lăpușel-*Ciurgău* (Kacsó 1999a), Baranincy-*Runia* (Popovitch 2002, 57 sqq., pl. 1-3), Halmeu-*Vamă* (Marta 2004), Petea-Csengersima-*Vamă I* (Pop 2009) etc. În stațiunile Suci de Sus cu ceramică excizată sunt prezente, de asemenea, vase cu decor incizat, de ex. la Diakovo (Потушняк 1958, pl. 5, pl. 7-9; Балагун 2001, fig. 70-71), Oarța de Jos-*Vâlcea Rusului* (Kacsó 2004b, fig. 2, 1), Kvasovo (Кобаль 2005, fig. 3-5) etc.⁴⁶ În monumentele atribuite culturii Suci de Sus din Slovacia se găsește doar ceramică incizată (Demeterová 1984, 22 sqq.; Steiner 2000, fig. 120, 8-14; Strakošová 2003, fig. 2, 3; Kaminská 2010, pl. 20, 1. 3. 5). Exclusiv ceramică incizată se află și în unele descoperiri din nord-estul Ungariei în care sunt recunoscute influențele Suci de Sus, de ex. în cimitirul de la Alsóberecki (Kemenczei 1981). Spre deosebire de tehnica exciziei, care apare doar într-o etapă mai evoluată a culturii Suci de Sus, tehnica inciziei este folosită în ambele faze ale culturii Suci de Sus.

Motive decorative realizate în tehnica combinată a exciziei și inciziei se află pe o singură piesă provenită din Maramureș, și anume pe fragmentul găsit la suprafață în așezarea de la Călinești-*Rogoaze*. Fragmentul provine dintr-un vas cu gâtul înălțat și corpul puternic bombat. Decorul păstrat de pe gât constă dintr-un spațiu excizat, marcat de linii incizate, dintre care cele superioare se unesc în formă de Y, cele inferioare flancând acest motiv, iar decorul de pe corp dintr-o spirală mică incizată înscrisă într-un spațiu excizat, alăturat unei spirale mai mari, formată de asemenea din linii incizate, care se prelungește, pe marginea spațiului excizat, în alte motive, probabil tot spiralice. Acest fragment a fost descoperit împreună cu alte două fragmente decorate cu linii incizate.

Decorul format în special din motive spiralo-geometrice, realizate în tehnica exciziei sau a tehnicii combinate a exciziei și inciziei, constituie o trăsătură specifică a ceramicii culturii Suci de Sus, perpetuată și în ceramica grupului Lăpuș. Prin această trăsătură, cultura Suci de Sus se deosebește evident de culturile contemporane (Horedt 1968b, 145), afirmația fiind valabilă și pentru grupul Lăpuș. Totuși, după cum s-a văzut, pentru cultura Suci de Sus sunt caracteristice și alte tehnici de decorare, iar în anumite regiuni acestea din urmă sunt folosite exclusiv sau prioritar.

Pare destul de probabil că și în Depresiunea Maramureșului în tehnica exciziei au fost decorate doar foarte puține vase, ceramica fiind fiind decorată pe tot parcursul evolutiv al culturii Suci de Sus mai ales în tehnica inciziei.

Canelurile nu sunt prezente decât pe trei fragmente, modul lor de realizare fiind diferit de la un exemplar la altul. Astfel, pe fragmentul de la Călinești-*Rogoaze* apar caneluri înguste oblice alăturate, pe fragmentul de la Sighetu Marmăției-*Cireghi I* caneluri mai late, care formau, probabil, un motiv semioval, care flanca o proeminență, iar pe cana fragmentară de la Slatina-*Cetate* (Vasiliev 2002, fig. 46, 2) caneluri scurte verticale alăturate⁴⁷. Decorul de caneluri de pe vasul de la Sighetu Marmăției are analogii apropiate la Lăpușel-*Ciurgău* (Kacsó 1999a, fig. 7, 1), Esztár-*Fenyvesdomb* (Máthé 1988, pl. 38, 10) și Petea-Csengersima-*Vamă I* (Pop 2009, pl. 25, 13).

46 Bader 1978, 75 menționează ceramică excizată și în așezarea de la Culciu Mic-*La gropi de siloz*.

47 Un alt fragment cu decor canelat apărut la Sighetu Marmăției-*Cireghi I* aparține, foarte probabil, unei etape ulterioare culturii Suci de Sus.

- Almássy, Istvánovits, Kurucz (red.) 1997 K. Almássy, E. Istvánovits, K. Kurucz (red.), *Das Gold von Nyíregyháza (Archäologische Fundkomplexe mit Goldgegenständen in der Sammlung des Jösa-András-Museums Nyíregyháza)*, Nyíregyháza, 1997.
- Andreescu, Mirea, Apope 2003 R. R. Andreescu, P. Mirea, Șt. Apope, *Cultura Gumelnița în vestul Munteniei. Așezarea de la Vitănești, jud. Teleorman*, *Cercetări arheologice* 12, 2003, 71-87.
- Bader 1978 T. Bader, *Epoca bronzului în nord-vestul Transilvaniei. Cultura pretracică și tracică*, București, 1978.
- Bader 2011 T. Bader, *Grossgrabhügel von Medieșu Aurit/Aranyosmeggyes*, Bez. Satu Mare, Rumänien, în S. Berecki, R. E. Németh, B. Rezi (ed.), *Bronze Age Rites and Rituals in the Carpathian Basin. Proceedings of the International Colloquium from Târgu Mureș 8-10 October 2010*, BiblMuseiMarisiensis IV, Târgu Mureș, 2011, 189-212.
- Bader, Dumitrașcu 1970 T. Bader, S. Dumitrașcu, *Săpăturile arheologice la așezarea de tip Otomani de la Medieșu Aurit*, *Materiale* 9, 1970, 127-136.
- Bajusz, Tamba 1988 I. Bajusz, D. Tamba, *Contribuții la topografia arheologică a văii Someșului – Beiträge zur archäologischen Topographie des Someštals*, *ActaMusPor* 12, 1988, 91-120.
- Bankus 2004 M. Bankus, *Der Freisinger Domberg und sein Umland. Untersuchungen zur prähistorischen Besiedlung*, *Freisinger Archäologische Forschungen* 1, Rahden/Westf., 2004.
- Banner, Bóna 1974 *Mittelbronzezeitliche Tell-Siedlung bei Békés*, FAH, Budapest, 1974.
- Banner, Bóna, Márton 1957 J. Banner, I. Bóna, L. Márton, *Die Ausgrabungen von L. Márton in Tószeg*, *ActaArchHung* 10, 1957, 1-140.
- Bazielich 1992 M. Bazielich, *Mładsza faza osady kultury lużyckiej na stanowisku Mogila 62, 62A, 62B w Krakowie Nowej Hucie – Jüngere Phase der Siedlung der Lausitzer Kultur auf der Fundstelle Mogila 62, 62A, 62B in Kraków-Nowa Huta*, în S. Czopek (red.), *Ziemia polskie we wczesnej epoce żelaza i ich powiązania z innymi terenami*, *Materiały z konferencji – Rzeszów*, 17-20.09. 1991, Rzeszów, 1992, 139-154.
- Băcuet-Crișan și alții 2009 D. Băcuet-Crișan, S. Băcuet-Crișan, I. Bejinariu, H. Pop, A. V. Matei, *Cercetări arheologice preventive pe traseul șoselei ocolitoare a municipiului Zalău*, *BiblMusPorolissensis* X, (2009).
- Bejinariu 2003 I. Bejinariu, *Noi descoperiri ale culturii Suciu de Sus din județul Sălaj – New discoveries to the Suciu de Sus culture from Sălaj County*, *Marmatia* 7/1, 2003, 65-81.
- Bejinariu, Lakó 1996 I. Bejinariu, E. Lakó, *Despre sondajul arheologic de la Cehei punctul Misig (1987) – Few Words about the Digging Campaigns from Cehei – „Misig” Point (1987)*, *ActaMusPor* 20, 1996, 11-33.
- Berciu 1939 D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, Craiova, 1939.
- Berciu 1956 D. Berciu, *Cercetări și descoperiri arheologice în regiunea București*, *Materiale* 2, 1956, 493-562.
- Berciu 1961 D. Berciu, *Contribuții la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări*, București, 1961.
- Bóna 1957 I. Bóna, *Die Funde von Tószeg 1876-1907*, în J. Banner, I. Bóna, L. Márton, *Die Ausgrabungen von L. Márton in Tószeg II*, *ActaArchHung* 9, 1957, 87-140.
- Bóna 1975 I. Bóna, *Die mittlere Bronzezeit Ungarns und ihre südöstlichen Beziehungen*, *ArchHung* S.N. IL, Budapest, 1975.
- Boroffka 1994 N. G. O. Boroffka, *Die Wietenberg-Kultur. Ein Beitrag zur Erforschung der Bronzezeit in Südosteuropa I-II*, UPA 19, Bonn, 1994.
- Butculescu 2011 D. C. Butculescu, *Măgura Calonfirescu (Explorațiune arheologică)*, republicat în *Buletinul Muzeului județean Teleorman Seria Arheologie* 3, 2011, 81-102 (ed. D. Mandescu).
- Cavruc (red.), 1998 V. Cavruc (red.), *Repertoriul arheologic al județului Covasna, Sfântu Gheorghe*, 1998.
- Chidioșan 1980 N. Chidioșan, *Contribuții la istoria tracilor din nord-vestul României. Așezarea Wietenberg de la Derșida*, Oradea, 1980.
- Csányi, Tárnoki 1992 M. Csányi, J. Tárnoki, *Katalog der ausgestellten Funde*, în W. Meier-Arendt (ed.), *Bronzezeit in Ungarn. Forschungen in Tell-Siedlungen an Donau und Theiss (Ausstellungskatalog)*, Frankfurt a. M., 1992.
- Davidescu, Vulpe 2010 M. Davidescu, A. Vulpe, *Necropola de incinerare de la Hinova, jud. Mehedinți – La nécropole d’incinération de Hinova, dép. de Mehedinți*, *Drobeta* 20, 2010, 117-179.

- Demeterová 1984 Demeterová, *Influence de la culture de Suci de Sus dans la plaine de la Slovaquie Orientale*, SlovArch 32, 1984, 11-74.
- Dietrich 2010 L. Dietrich, „Du bist, was du ißt“. Zu den Kochsitten der Wietenberg- und der Noua-Kultur, Marisia 30, 2010, 25-40.
- Dietrich, Dietrich 2011 L. Dietrich, O. Dietrich, *Wietenberg ohne Mykene ? Gedanken zu Herkunft und Bedeutung der Keramikverzierung der Wietenberg-Keramik*, PZ 86, 2011, 67-84.
- Falkenstein 1998 F. Falkenstein, *Die Siedlungsgeschichte des Titeler Plateaus*, PAS 14, Kiel, 1998.
- Fischl 2006 K. P. Fischl, *Ároktő-Dongóhalom bronzkori Tell-telep – Bronzezeitliche Tell-Siedlung in Ároktő-Dongóhalom*, BAZmRégEml 4, Miskolc, 2006.
- Fischl, Kiss, Kulcsár 2001a K. P. Fischl, V. Kiss, G. Kulcsár, *A hordozható tűzhelyek használat a Kárpát-medencében I. Középső bronzkor – The Use of Portable Stoves in the Carpathian Basin I. The Middle Bronze Age*, in J. Dani, Zs. Hajdú, E. Gy. Nagy, L. Selmeczi (red.), ΜΩΜΟΣ I. „Fiatal Őskoros Kutatók” I. Összejövetelének konferenciakötete, Debrecen, 1997. november 10-13., Debrecen, 2001, 163-193.
- Fischl, Kiss, Kulcsár 2001b K. Fischl, V. Kiss, G. Kulcsár, *Beiträge zum Gebrauch der tragbaren Feuerherde (Pyraunoi) im Karpatenbecken II (Spätbronzezeit-Früheisenzeit)*, in C. Kacsó (ed.), *Der nordkarpatische Raum in der Bronzezeit. Symposium Baia Mare 7.-10. Oktober 1998*, BiblMarmatia 1, 2001, 125-156.
- Florescu 1991 A. C. Florescu, *Repertoriul culturii Noua-Coslogeni din România. Așezări și necropole*, BiblThracologica 1, Călărași, 1991.
- Furmánek, Veliačik, Vladár 1999 V. Furmánek, L. Veliačik, J. Vladár, *Die Bronzezeit im slowakischen Raum*, PAS 15, Rahden/Westf., 1999.
- Gašaj 2002 D. Gašaj, *Osady warowne i życie gospodarcze*, in J. Gancarski (red.), *Między Mykenami a Bałtykiem. Kultura Otomani-Füzesabony (catalog de expoziție)*, Krosno-Warszawa, 2002, 21-51.
- Gogâltan 1995 F. Gogâltan, *Die frühe Bronzezeit im Südwesten Rumäniens. Stand der Forschung*, Thracodacica 16, 1995, 55-79.
- Gogâltan 2001 F. Gogâltan, *The settlement of Cășeu and some problems concerning the Late Bronze Age in the Center and Northern Transylvania*, in C. Kacsó (ed.), *Der nordkarpatische Raum in der Bronzezeit. Symposium Baia Mare 7.-10. Oktober 1998*, BiblMarmatia 1, 2001, 191-214.
- Gogâltan, Isac 1995 F. Gogâltan, A. Isac, *Die spätbronzezeitliche Siedlung von Cășeu (I)*, EphNapocensis 5, 1995, 5-26.
- Graudonis 1967 J. Graudonis, *Latvia in the Late Bronze and Early Iron Age (end of 2nd millenium B.C. to 1st century A.D.)*, Riga, 1967.
- Gucsi 2001 L. Gucsi, *A bronzkori speciális házikerámiák használatának kérdése – The Question of the Use of the Special Domestic Pottery in the Bronze Age*, in J. Dani, Zs. Hajdú, E. Gy. Nagy, L. Selmeczi (red.), ΜΩΜΟΣ I. „Fiatal Őskoros Kutatók” I. Összejövetelének konferenciakötete, Debrecen, 1997. november 10-13., Debrecen, 2001, 195-198.
- Hampel 1886, 1892, 1896 J. Hampel, *A bronzkor emlékei Magyarhonban*, I-III, Budapest, 1886, 1892, 1896.
- Hansen și alții 2004 S. Hansen, A. Dragoman, J. Görsdorf, F. Klimscha, S. Oanță-Marghitu, A. Reingruber, *Bericht über die Ausgrabungen in der kupferzeitlichen Tellsiedlung Măgura Gorgan bei Pietrele in Muntenien, Rumänien, im Jahre 2002*, EA 10, 2004, 1-53.
- Hansen și alții 2010 S. Hansen, M. Toderas, A. Reingruber, I. Gatsov, M. Kay, P. Nedelcheva, D. Nowacki, A. Röpke, J. Wahl, J. Wunderlich, Pietrele, *„Măgura Gorgana”. Bericht über die Ausgrabungen und geomorphologischen Untersuchungen im Sommer 2009*, EA 16, 2010, 43-96.
- Horedt 1968a K. Horedt, *Die Kupferzeit in Transsilvanien*, Apulum 7, 1968, 103-116.
- Horedt 1968b K. Horedt, *Problemele ceramicii din perioada Bronzului evoluat în Transilvania – Probleme der jüngerbronzezeitlichen Keramik in Transsilvanien*, StComSibiu 13, 1967, 137-156.
- Hundt 1964 H.-J. Hundt, *Katalog Straubing II. Die Funde der Hügelgräberzeit und der Urnenfelderkultur*, Materialhefte zur Bayerischen Vorgeschichte 19, Kallmünz/Opf., 1964.
- Isac, Roman (ed.) 2006 A. Isac, C.-A. Roman (ed.), *Lychnus et Lampas. Exhibition Catalogue*, Cluj-Napoca, 2006.
- Istvánovits 1997 E. Istvánovits, *Nyíregyháza – Manda-bokor*, in P. Raczky, T. Kovács, A. Anders (red.), *Paths into the Past. Rescue Excavations on the M3 Motorway*, Budapest, 1997, 75-80.
- Ivanciuc C. 1990 C. Ivanciuc, *Date privind cultura Suci de Sus în N-V dep. Maramureș*, SympThracologica 8, Satu Mare-Carei, 1990, 116-117.

- Ivanciuc T. 1999 T. Ivanciuc, *Noi dovezi privind locuirea Maramureșului în protoistorie – New Discoveries concerning the Habitat of Maramureș-Protohistory*, în *Maramureș vatră de istorie milenară IV*, Cluj-Napoca, 1999, 16-22.
- Jażdżewski 1981 K. Jażdżewski, *Über sogenannte Sieb- und Räuchergefäße aus Mitteleuropa*, în *Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte I*, AFSB Beiheft 16, 1981, 325-354.
- Kacsó 1971 C. Kacsó, *Unele considerații cu privire la geneza ceramicii din necropola tumulară de la Lăpuș – Quelques considerations concernant la genèse de la céramique de la nécropole tumulaire de Lăpuș*, *Marmatia* 2, 1971, 36-54.
- Kacsó 1975 C. Kacsó, *Contributions à la connaissance de la culture de Suci de Sus à la lumière des recherches faites à Lăpuș*, *Dacia N.S.* 19, 1975, 45-68.
- Kacsó 1980 C. Kacsó, *Descoperiri din epoca bronzului în Depresiunea Sălajului – Entdeckungen der Bronzezeit in der Sălaj-Niederung*, *ActaMusPor* 4, 1980, 38-46.
- Kacsó 1987 C. Kacsó, *Beiträge zur Kenntnis des Verbreitungsgebietes und der Chronologie der Suci de Sus-Kultur*, *Dacia N.S.* 31, 1987, 51-75.
- Kacsó 1990 C. Kacsó, *Contribuții la cunoașterea Bronzului târziu din nordul Transilvaniei. Cercetările de la Libotin – Beiträge zur Kenntnis der Spätbronzezeit im Norden Transsilvaniens. Die Ausgrabungen in Libotin*, *Thraco-Dacica* 11, 1990, 79-98.
- Kacsó 1993 C. Kacsó, *Contribuții la cunoașterea Bronzului târziu din nordul Transilvaniei. Cercetările de la Suci de Sus și Groșii Țibleșului - Beiträge zur Kenntnis der Spätbronzezeit im Norden Transsilvaniens. Die Ausgrabungen in Suci de Sus und Groșii Țibleșului*, *RevBistriței* 7, 1993, 29-49.
- Kacsó 1994 C. Kacsó, *Contribuții la cunoașterea Bronzului târziu din nordul Transilvaniei. Cercetările de la Lăpuș-„Gruicul Târgului” – Beiträge zur Kenntnis der Spätbronzezeit im Norden Transsilvaniens. Die Ausgrabungen in Lăpuș-„Gruicul Târgului”*, *Crisia* 24, 1994, 9-21.
- Kacsó 1995 C. Kacsó, *Lazuri, jud. Satu Mare. I. Locuirea din epoca bronzului*, *CronCercArh Campania* 1994, Cluj-Napoca, 1995, 50-51.
- Kacsó 1999a C. Kacsó, *Neue Daten zur ersten Phase der Suci de Sus-Kultur*, în N. Boroffka, T. Soroceanu (ed.), *Transsilvanica. Archäologische Untersuchungen zur älteren Geschichte des südöstlichen Mitteleuropa. Gedeksschrift für Kurt Horedt*, *Internationale Archäologie Studia Honoraria* 7, Rahden/Westf., 1999, 91-106.
- Kacsó 1999b C. Kacsó, *Date noi cu privire la preistoria Maramureșului – Neue Daten zur Vorgeschichte in der Maramureș*, *Angustia* 4, 1999, 55-70.
- Kacsó 1999c C. Kacsó, *Die Endphase der Otomani-Kultur und die darauffolgende kulturelle Entwicklung im Nordwesten Rumäniens*, în J. Gancarski (red.), *Kultura Otomani-Füzesabony – rozwój, chronologia, gospodarska. Materiały z konferencji archeologicznej Dukla*, 27-28. 11. 1997, Krosno, 1999, 85-112.
- Kacsó 2003 C. Kacsó, *Noi descoperiri Suci de Sus și Lăpuș în nordul Transilvaniei – Neue Suci de Sus- und Lăpuș-Funde im Norden Siebenbürgens*, *Marmatia* 7/1, 2003, 105-182.
- Kacsó 2004a C. Kacsó, *Contribuții la topografia arheologică a județului Sălaj – Beiträge zur archäologischen Topographie des Bezirks Sălaj*, *ActaMusPor* 26, 2004, 77-87.
- Kacsó 2004b C. Kacsó, *Zu den Problemen der Suci de Sus-Kultur in Siebenbürgen*, în J. Batora, V. Furmánek, L. Veliačik (ed.), *Einflüsse und Kontakte alteuropäischer Kulturen. Festschrift für Jozef Vladár*, *ASM* 6, Nitra, 2004, 327-340.
- Kacsó 2004c C. Kacsó, *Mărturii arheologice, Colecții Muzeale* 1, Baia Mare, 2004.
- Kacsó 2005a C. Kacsó, *Contribuții la cunoașterea Bronzului târziu din nordul Transilvaniei. Cercetările de la Bicaz-Igoaie – Beiträge zur Kenntnis der Spätbronzezeit im Norden Transsilvaniens. Die Ausgrabungen in Bicaz-Igoaie*, *RevBistriței* 19, 2005, 51-70.
- Kacsó 2005b C. Kacsó, *Descoperiri arheologice pre- și protoistorice la Baia Mare – Vor- und frühgeschichtliche Funde in Baia Mare*, *Marmatia* 8/1, 2005, 153-181.
- Kacsó 2006 C. Kacsó, *Noi date cu privire la descoperirile din epoca bronzului de la Vălenii Șomcutei – Neue Daten bezüglich der bronzezeitlichen Funde von Vălenii Șomcutei*, *RevBistriței* 20, 2006, 79-102.
- Kacsó 2007a C. Kacsó, *„Importuri” Suci de Sus în culturile epocii bronzului din Transilvania – Suci de Sus „Importe” in den bronzezeitlichen Kulturen Transsilvaniens*, *RevBistriței* 21/1, 2007, 43-62.

- Kacsó 2007b C. Kacsó, *Hallstattzeitliche Funde in der Maramuresch*, VýchPravek 8, 2007, 161-188.
- Kacsó 2008 C. Kacsó, *Contribuții la cunoașterea ceramicii de tip Suciu de Sus – Beiträge zum Verständnis der Keramik vom Typus Suciu de Sus*, RevBistriței 22, 2008, 9-27.
- Kacsó 2009 C. Kacsó, *Descoperirile din epoca bronzului de la Sarasău – Bronzezeitliche Funde in Sarasău*, Marmatia 9, 2009, 59-100.
- Kacsó 2011a C. Kacsó, *Die Hügelnekropole von Lăpuș. Eine zusammenfassende Einleitung*, în S. Berecki, R. E. Németh, B. Rezi (ed.), *Bronze Age Rites and Rituals in the Carpathian Basin. Proceedings of the International Colloquium from Târgu Mureș 8-10 October 2010*, BiblMuseiMarisiensis IV, Târgu Mureș, 2011, 213-243.
- Kacsó 2011b C. Kacsó, *Repertoriul arheologic al județului Maramureș*, vol. I-II, BiblMarmatia 3, Baia Mare, 2011.
- Kacsó, Metzner-Nebelsick, Nebelsick 2011 C. Kacsó, C. Metzner-Nebelsick, L. D. Nebelsick, *New Work at the Late Bronze Age Tumulus Cemetery of Lăpuș in Romania*, în E. Borgna, S. Müller Celka (ed.), *Ancestral Landscapes: Burial Mounds in the Copper and Bronze Ages (Central and Eastern Europe-Balkans-Adriatic-Aegean, 4th-2nd millenium BC*, TMO 61, Maison de l'Orient et de la Méditerranée, Lyon, 2011, 341-354.
- Kalicz 1960 N. Kalicz, *A későbronzkori felsőszőcsi csoport leletei és kronológiai helyzete – Funde und chronologische Situation der Felsőszőcs-Gruppe der Spätbronzezeit*, ArchÉrt 87, 1960, 3-15.
- Kalicz 1968 N. Kalicz, *Die Frühbronzezeit in Nordost-Ungarn*, ArchHung S.N. XLV, Budapest, 1968.
- Kaminská 2010 L. Kaminská, *Čičarovce - Veľká Moľva. Výskum polykultúrneho sídliska*, Archaeologica Slovaca Monographiae Catalogi XIII, Nitra, 2010.
- Kemenczei 1981 T. Kemenczei, *Das spätbronzezeitliche Urnengräberfeld von Alsóberecki*, FolArch 32, 1981, 69-94.
- Kenner 1860 F. Kenner, *Beiträge zu einer Chronik der archäologischen Funde in der Österreichischen Monographie (1856-1858)*, Wien, 1860.
- Kobal' 1997 J. Kobal', *Preliminary report on the results of archaeological research on the multi-level fortified settlement of „Chitattia” (near Solotvino/Aknaszlatina, Transcarpathian region, Ukraine) by the Expedition of the Transcarpathian Museum of Local History*, ÉvkNyíregyháza 37-38, 1995-96 (1997), 115-151.
- Kobal' 2006 J. Kobal', *Tivodor Lehoczy. Seiten seines Lebens und der Tätigkeit*, în J. Kobal' (ed.), *Bronzezeitliche Depotfunde – Problem der Interpretation. Materialien der Festkonferenz für Tivodor Lehoczy zum 175. Geburtstag*, Ushhorod, 5.-6. Oktober 2005, Užgorod, 2006, 9-26.
- Kobály 2011 J. Kobály, *A felsőszőcsi kultúra kutatásának kezdetei Kárpátalján – Die Anfänge der Forschung zur Kultur von Felsőszőcs in Transkarpatien*, în M. Fekete (ed.), „eleitől fogva.” Régész-tanár-ember. A 75 éves Makkay János köszöntése, SPECIMINA NOVA Suppl. 11/ Vivarium Fontium, Tom. 6, Pécs, 2011, 231-246.
- Koós 2003 J. Koós, *Über die Chronologie der Spätphase der Mittelbronzezeit (Füzesabony-Kultur) in Nordostungarn*, în C. Kacsó (ed.) *Bronzezeitliche Kulturerscheinungen im karpatischen Raum. Die Beziehungen zu den benachbarten Gebieten. Ehrensymposium für Alexandru Vulpe zum 70. Geburtstag*, Baia Mare 10.-13. Oktober 2001, BiblMarmatia 2, Baia Mare, 2003, 301-326.
- Korek 1958 J. Korek, *Lebő-halmi ásatás 1950-ben – The Excavation at Lebőhalom in 1950*, ArchÉrt, 85, 1958, 132-155.
- Kovács 1984a T. Kovács, *Vatya-Kultur*, în N. Tasić (ed.), *Kulturen der Frühbronzezeit des Karpatenbeckens und Nordbalkans*, Beograd, 1984, 217-233.
- Kovács 1984b T. Kovács, *Füzesabony-Kultur*, în Tasić (ed.), *Kulturen der Frühbronzezeit des Karpatenbeckens und Nordbalkans*, Beograd, 1984, 235-256.
- László 1994 A. László, *Începuturile epocii fierului la est de Carpați*, BiblThrac 6, București, 1994.
- Lazăr 2011 S. Lazăr, *Sfârșitul epocii bronzului și începutul epocii fierului în sud-vestul României*, Craiova, 2011.
- Marinescu-Bîlcu 1974 S. Marinescu-Bîlcu, *Cultura Precucuteni pe teritoriul României*, BiblArh 22, București, 1974.
- Marosi 1930 A. Marosi, *A pákozdvári őstelep – Die urzeitliche Siedlung zu Pákozdvár*, ArchÉrt 44, 1930, 53-73, 280-281.

- Marta 2004 L. Marta, *Un complex arheologic din epoca mijlocie a bronzului descoperit la Halmeu – A Middle Bronze Age Dwelling discovered at Halmeu*, StComSatu Mare 17-21/1, 2000-2004, 39-46.
- Marta 2005 L. Marta, *Der bronzene Nadeldepotfund von Petea, Kr. Satu Mare*, în T. Soroceanu (ed.), *Brozefunde aus Rumänien II. Beiträge zur Veröffentlichung und Deutung bronze- und älterhallstattzeitlicher Metallfunde in europäischem Zusammenhang*, BiblMuzBistrița Seria Historica 11, Bistrița, Cluj-Napoca, 2005, 75-94.
- Marta 2008 L. Marta, *Groapa 154 a așezării din epoca bronzului de la Lazuri. Depunere de obiecte aflate în legătură cu producerea berii preistorice ? – Pit 154 from the Bronze Age settlement in Lazuri. Objects deposition related to the making of prehistoric beer ?*, StComSatu Mare 23-24/1, 2006-2007 (2008), 111-129.
- Marta 2009 L. Marta, *The Late Bronze Age Settlements of Petea-Csengersima*, Satu Mare, 2009.
- Marta și alții 2010 L. Marta, D. V. Sana, I. Bejinariu, L. Nagy M., E. Berendi, *The Late Bronze Age Settlement of Nyíregyháza-Oros „Űr Csere”*, Satu Mare, 2010.
- Máthé 1988 M. Sz. Máthé, *Bronze Age tells in the Berettyó valley*, în *Bronze Age tell settlements of the Great Hungarian Plain I*, IPH 1, Budapest, 1988, 27-122.
- Metzner-Nebelsick, Kacsó, Nebelsick 2010 C. Metzner-Nebelsick, C. Kacsó, L. Nebelsick, *A Bronze Age ritual structure on the edge of the Carpathian Basin*, în L. Marta (ed.), *Amurgul mileniului II a. Chr. în Câmpia Tisei și Transilvania*, StComSatu Mare 26/1, 2010, 219-233.
- Milleker 1899 B. Milleker, *Vattinai leletek a verseczi múzeumban*, ArchÉrt 19, 1899, 150-182.
- Milleker 1906 B. Milleker, *Délmagyarország régiségleletei a honfoglalás előtti időkből*, III. rész 1. fele, Temesvár, 1906.
- Mirošayová 1994 E. Mirošayová, *Sídlisko z neskorej doby halštatskej v Čečejovciach*, SlovArch 42, 1994, 37-68.
- Moscalu 1976 E. Moscalu, *Die frühhallstattzeitlichen Gräber von Meri (Gem. Vedeia, Kr. Teleorman)*, Thraco-Dacica, București, 1976, 77-86.
- Mozsolics 1960 A. Mozsolics, *Der Tumulus von Nyírkársz-Gyulaháza*, ActaArchHung 12, 1960, 113-123.
- Nagy 2005 M. Nagy, *Késő bronzkori település Nyírlugos határában – Spätbronzezeitliche Siedlung in der Gemarkung von Nyírlugos*, ÉvkNyíregyháza 47, 2005, 63-105.
- Nagy 2007 M. Nagy, *Késő bronzkori településrészlet Nyíregyházán – Spätbronzezeitlicher Siedlungsteil in Nyíregyháza*, ÉvkNyíregyháza 49, 2007, 121-154.
- Nagy, Scholtz 2009 M. L. Nagy, R. Scholtz, *A késő bronzkori Felsőszőcs-kultúra települése Ór-Öri-tag lelőhelyen*, în S. Berecki, Rita E. Németh, B. Rezi (ed.), *Bronze Age Communities in the Carpathian Basin. Proceedings of the International Colloquium from Târgu Mureș 24-26 October 2008*, Cluj-Napoca, 2009, 223-258.
- Németi 1978 I. Németi, *Descoperiri de la sfârșitul epocii bronzului în zona Careiului – Découvertes de la fin de l'époque de bronze aux environs de Carei*, SCIVA 29, 1978, 99-122.
- Németi 1990 I. Németi, *Contribuții la cunoașterea sfârșitului epocii bronzului din nord-vestul României – Beiträge zur Erforschung der Spätbronzezeit in Nordwestrumänien*, SCIVA 41, 1990, 19-54.
- Németi 2010 J. Németi, *Acăș – Râtul lui Veres (Veres-rét). The Late Bronze Age settlement*, în L. Marta (ed.), *Amurgul mileniului II a. Chr. în Câmpia Tisei și Transilvania*, StComSatu Mare 26/1, 2010, 265-316.
- Németi, Molnár 2008 J. Németi, Zs. Molnár, *A tell-telepek fejlődése és vége a nagykarolyi-síkságon és az Ér völgyében*, Sapientia Könyvek 48, Kolozsvár, 2008.
- Nemoianu 1979 L. Nemoianu, *Sondajul arheologic de la Călinești (județul Maramureș)*, Materiale 13, Oradea, 1979, 133-134.
- Nemoianu, Todinca 1981 L. Nemoianu, Gh. Todinca, *Șantierul arheologic Călinești, jud. Maramureș*, CercArh 4, 1981, 66-69.
- Nestor 1933 I. Nestor, *Der Stand der Vorgeschichtsforschung in Rumänien*, 22.BerRGK, 1933, 11-181.
- Neugebauer 1980 J.-W. Neugebauer, *Eine Ansiedlung der Vétéřovkultur bei Poysbrunn in Niederösterreich*, FÖ 18, 1979 (1980), 187-214.
- Olexa 2003 L. Olexa, *Nižna Myšľa. Osada a pohrebisko z doby bronzovej*, MAS 7, Košice.
- Petre-Govora 1983 Gh. I. Petre-Govora, *Un orizont hallstattian timpuriu în nord-estul Olteniei – Ein frühhallstattzeitliches Horizont in Nordostoltenien*, Thraco-Dacica 4, 1983, 89-95.
- Petrescu-Dîmbovița 1953 M. Petrescu-Dîmbovița, *Cetățuia dela Stoicani*, Materiale 1, 1953, 13-155.

- Pleinerová, Hrala 1988 I. Pleinerová, J. Hrala, *Břežno – osada lidu knovíské kultury v severozápadních Čechách*, 1988.
- Podborský și alții 1993 V. Podborský și alții, *Pravěké dějiny Moravy*, Brno, 1993.
- Pop 2003 D. Pop, *Așezarea din epoca bronzului de la Someș-Uileac, județul Maramureș – The Bronze Age settlement from Someș-Uileac, Maramureș County*, *Marmatia* 7/1, 2003, 83-104.
- Pop 2009 D. Pop, *The Middle Bronze Age Settlement of Petea-Csengersima*, Satu Mare, 2009.
- Pop 2010 D. Pop, *The Bronze Age Settlement at Lăpușel „Mociar”, Maramureș County*, în N. Bolohan, F. Mățău, F. A. Tencariu (ed.), *Signa Praehistorica. Studia in honorem magistri Attila László septuagesimo anno*, *Seria Honoraria* 9, Iași, 2010, 283-319.
- Popa 1969 R. Popa, *Cnezatul Marei*, Baia Mare, 1969.
- Popa 1970 R. Popa, *Țara Maramureșului în veacul al XIV-lea*, *Bibliot* 25, București, 1970.
- Popa, Kacsó 1974 R. Popa, C. Kacsó, *Cercetări arheologice la Călinești-Maramureș – Recherches archéologiques à Călinești-Maramureș*, *SCIVA* 25, 1974, 561-578.
- Popescu 1925 D. Popescu, *Fouilles de Lechința-de-Mureș*, *Dacia* 2, 1925, 304-344.
- Popescu 1944 D. Popescu, *Die frühe und mittlere Bronzezeit in Siebenbürgen*, *BiblMNA* 2, București, 1944.
- Popović 1998 P. Popović, *Problem of cult features in the Late Bronze Age at Konopište*, în *Die Kulturen der Bronzezeit in dem Gebiet des Eisernen Tores. Kolloquium in Drobeta-Turnu Severin (22.-24. November 1997, Rumänisch-jugoslawische Kommission für die Erforschung der Region des Eisernen Tores. Archäologische Abteilung II*, Bukarest, 1998, 147-153.
- Popovich 2002 I. Popovich, *A multilevel settlement at village Baraninca/Baranya in the Transcarpathian Region*, *ÉvkNyíregyháza* 44, 2002, 57-93.
- Rageth 1974 J. Rageth, *Der Lago di Ledro in Trentino und seine Beziehungen zu den alpinen und mitteleuropäischen Kulturen*, *55.BerRGK*, 1974, 73-259.
- Rența 2008 E. Rența, *Prima epocă a fierului pe cursul râului Ialomița*, Târgoviște, 2008.
- Romsauer 2003 P. Romsauer, *Πύραυνοι (Pyraunoi). Prenosné piecky a podstaty z doby bronzovej a doby železnej*, Nitra, 2003.
- Roska 1912 M. Roska, *Ásatás a pécska-szemlaki határban levő Nagy Sándor – Fouilles exécutées au Nagy Sándor dans la commune de Pécska-Szemlak*, *Dolgozatok* 1912, 1-73.
- Roska 1941 M. Roska, *A Torma Zsófia-gyűjtemény az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem és Régiségtárában – Die Sammlung Zsófia von Torma in der numismatisch-archaeologischen Abteilung des Siebenbürgischen Nationalmuseums*, Kolozsvár, 1941.
- Roska 1942 M. Roska, *Erdély régészeti repertórium. I. Ősör*, Kolozsvár, 1942.
- Schalk 1979 E. Schalk, *Fundmaterial aus Toszeg im Naturhistorischen Museum in Wien*, *MAGW* 109, 1979, 131-146.
- Schalk 1981 E. Schalk, *Die frühbronzezeitliche Tellsiedlung bei Tószeg, Ostungarn, mit Fundmaterial aus der Sammlung Groningen (Niederlande) und Cambridge (Großbritannien)*, *Dacia N.S.* 25, 1981, 63-129.
- Smirnova 1974 G. I. Smirnova, *Complexele de tip Gáva-Holihrad – o comunitate cultural-istorică – Памятники Гава-Голиграды единая культурно-историческая общность*, *SCIVA*, 25, 1974, 359-380.
- Soroceanu 1991 T. Soroceanu, *Studien zur Mureș-Kultur*, *Internationale Archäologie* 7, Buch am Erlbach, 1991.
- Špaček 2004 J. Špaček, *Z dávné minulosti Čelákovice a jejich okolí – Ancient history of Čelákovice and its vicinity*, în *100 let Městského Muzea v Čelákovích*, Čelákovice, 2004, 145-200.
- Steiner 2000 P. Steiner, *Zbery a náhodné nálezy v okrese Nové Zámky – Lesefunde und Zufallsfunde im Bezirk Nové Zámky*, *AVANS* 1998, Nitra, 2000, 171-172, 295.
- Strakošová 2003 I. Strakošová, *Osídlenie Humenného a okolia v dobe bronzovej – Settlement in Humenné and its Environs in the Bronze Age*, în J. Gancarski (red.), *Epoka brązu i wczesna epoka żelaza w Karpatach polskich. Materiały z konferencji*, Krosno, 2003, 437-447.
- Szathmári 2002 I. Szathmári, *A bronzkor*, în T. Kovács (red.), *A Magyar Nemzeti Múzeum régészeti kiállításának vezetője. Kr. e. 400 000-Kr. u. 804*, 2002, 47-66.
- Szathmári 2009 I. Szathmári, *Megjegyzések a bronzkori háztartások edénykészletéről – Anmerkungen zur Gefäßeensembles bronzzeitlicher Haushalten*, *Tisicum* 19, 2009, 295-307.
- Székely 1967 Z. Székely, *Contribuție la studiul culturii Precucuteni în valea Oltului – Beiträge zum Studium der Vorcucuteni-Kultur im Altal*, *Culegere de Studii și Cercetări I*, Brașov, 1967, 75-84.

- Székely Zs. 2000 Zs. Székely, *Așezările și necropola culturii Otomani de la Pir (județul Satu Mare) – The settlements and the cemetery of the Otomani culture from Pir (Satu Mare county)*, *Thraco-Dacica* 21, 2000, 103-146.
- Ștefan 2011a C. E. Ștefan, *Așezarea gumelnițeană de la Cunești – „Măgura Cuneștilor”*. Noi observații, *Materiale NS* 7, 2011, 25-50.
- Ștefan 2011b C. E. Ștefan, *O locuință sălcuțeană de la Verbicioara*, *Peuce* SN 9, 2011, 347-358.
- Tihelka 1960 K. Tihelka, *Moravský věteřovský typ - Der mährische Věteřov (Wieterschauer) Typus*, *PamArch* 51, 1960, 27-135
- Točík 1962 A. Točík, *Nález maďarovskej keramiky v Budmeriach – Keramik-Fund der Maďarovece-Kultur in BudmericeI*, *ŠtZ AÚSAV* 9, 1962, 81-98.
- Točík 1978 A. Točík, *Nitriansky Hrádok-Zámeček, Bez. Nové Zámky. Bronzezeitliche befestigte Ansiedlung der Maďarovece Kultur II*, *MatArchSlov* III, Nitra, 1978.
- Točík 1981 A. Točík, *Malé Kosihy. Osada zo staršej doby bronzovej*, *MatArchSlov* IV, Nitra, 1981.
- Tompá 1937 F. Tompa, *25 Jahre Urgeschichtsforschung in Ungarn 1912-1936*, 24./25. *BerRGK*, 1934-35 (1937), 27-114.
- Tóth, Marta 2005 K. Tóth, L. Marta, *Gefäßdepot der Felsőszöcs/Suciu de Sus-Kultur in Nyírmada-Vályogvető*, *ÉvkNyíregyháza* 47, 2005, 107-143.
- Vasiliev 2002 V. Vasiliev, *Locuirea din epoca bronzului*, în V. Vasiliev, A. Rustoiu, E. A. Balaguri, C. Cosma, *Solotvino – „Cetate” (Ucraina Transcarpatică). Așezările din epoca bronzului, a doua vârstă a fierului și din evul mediu timpuriu*, *BiblThracologica* XXXIII, Cluj-Napoca, 2002, 29-45.
- Virág, Figler 2007 Zs. M. Virág, A. Figler, *Data on the settlement history of the Late Lengyel period of Transdanubia on the basis of two sites from Kisalföld (Smal Hungarian Plain) (A preliminary evaluation of the sites Győr-Szabadrétdomb and Mosonszentmiklós-Pálmajor)*, în J. P. Kozłowski, P. Raczky (ed.), *The Lengyel, Polgár and related cultures in the Middle/Late Neolithic in Central Europe*, Kraków, 2007, 345-364.
- Vizdal 1972 J. Vizdal, *Erste bildliche Darstellung eines zweirädrigen Wagens vom Ende der mittleren Bronzezeit in der Slowakei*, *SlovArch* 20, 1972, 223-231.
- Vladár 1966 J. Vladár, *Staršia doby bronzovej*, în *Pravek východného Slovenska*, Malá monografia východného Slovenska, VIII/1, Košice, 1966, 97-111.
- Vladár 1972 J. Vladár, *Predbežna správa o systematickom výskume opevneného sídliska Otomanskej kultúry v Spišskom Štortku – Vorbericht über die systematische Ausgrabung der befestigten Siedlung der Otomani-Kultur in Spišský Štortok*, *ArchRozh* 24/1, 1972, 18-25, 101-104.
- Vladár 1978 J. Vladár, *Umenie dávnovekého Spiša*, Bratislava, 1978.
- Vlček, Hájek 1963 E. Vlček, L. Hájek, *A ritual well an the find of an Early Bronze Age iron dagger at Gánovce near Poprad (Czechoslovakia)*, în A. Pedro Bosch-Gimpera *en el septuagésimo aniversario de su nacimiento*, Mexico, 1963, 427-439.
- Willvonseder 1932 K. Willvonseder, *Zur Verwendung der urzeitlichen „Siebgefäße”*, *MAGW* 62, 1932, 217-222.
- Wosinszky 1889 M. Wosinsky, *A kölesdi őstelep (Tolna megyében)*, *ArchÉrt* 9, 1889, 34-44.
- Wosinszky 1896 M. Wosinszky, *Tolnavármegye az őskortól a honfoglalásig*, Budapest, 1896.
- Wosinszky 1904 M. Wosinszky, *Az őskor méshetetés disztésii agyagművészége*, Budapest, 1904.
- Zatlukál, Zatlukál 1937 J. Zatlukál, E. Zatlukál, *Adatok Podkarpatszka Rus praehistoriájához*, Mukačevo, 1937.
- Балагури 2001 E. Балагури, *Население верхнего Потисья в эпоху бронзы*, Ужгород, 2001.
- Кобаль 1992 Й. В. Кобаль, *Деякі результати охоронних досліджень поблизу с. Квасове Березівського району Закарпатської області*, Археологічні дослідження проведені на території України протягом 80-х років державними органами охорони пам'яток та музеями республіки, Київ, 1992, 45-57.
- Кобаль 2005 Й. Кобаль, *Пам'ятки доби бронзи села Квасова*, *НЗЗКМ* 7, 2005, 208-224.
- Кобаль 2009 Й. Кобаль, *Закарпаття в епоху бронзи (короткий огляд культур)*, în В. В. Отрощенко (red.), *Взаємозв'язки культур епох бронзи і раннього заліза на території Центральної та Східної Європи (Збірка наукових праць на пошану Л. І. Крушельницької)*, Київ-Львів, 2009, 21-34.
- Кобаль 2011 Й. В. Кобаль, *Культура Станово (Коротка характеристика)* *НЗЗКМ* 11, 2011, 195-206.

- Крушельницка 1993 Л. Крушельницка, *Черпинсько-Лагодівськ група пам'яток*, in М. Бандівський, Й. Кобаль, Л. Крушельницка, Д. Павлів, І. Попович, Р. Сулик, М. Філіпчук, С. Чопек, *Пам'ятки галыштатського періоду в межиріччі Вісли, Дністра і Прип'яті*, Київ, 1993, 158-239.
- Крушельницка 2002 Л. Крушельницка, *Пам'ятка солеваріння рубежу ранньої і середньої бронзи в північно-східних Карпатах*, Записки Наукового Товариства ім. Шевченка, Львів 244, 2002, 140-154.
- Потушняк 1958 Ф. М. Потушняк, *Археологічні знахідки бронзового та залізного віку на Закарпатті*, Ужгород, 1958.

Beiträge zur Kenntnis der Suci de Sus-Keramik. Die Funde aus der Maramuresch-Niederung (Zusammenfassung)

In der Maramuresch-Niederung, eine geographische Einheit im Obertheissgebiet, wurde eine größere Menge von Suci de Sus-Keramik, die auch typologisch analysiert werden kann, in den Siedlungen von Giulești-Valea Mestecăniș und Slatina-Cetate entdeckt, aber die keramischen Funde aus den Siedlungen von Călinești-Rogoaze, Călinești-Grajdurile CAP und Sighetu Marmăției-Cireghi I, die meist während der Geländebegehungen gefunden wurden, sind ebenfalls mengenmäßig relativ groß.

Es gibt zwei Keramikategorien: a. gut oder sehr gut gebrannt, Magerung mit Sand, sehr kleinen Steichen, sehr selten auch mit zerstoßenen Scherben; b. gut oder, seltener, schlecht gebrannt, Magerung mit größeren Steichen, am meisten kombiniert mit zerstoßenen Scherben.

Die in der Maramuresch-Niederung identifizierten Suci de Sus-Gefäßformen sind: *Töpfe* (I), *Schalen/Schüsseln* (II), *Tassen* (III), *Krüge* (IV), *Gefäße mit bauchigem Körper* (V), *Gefäße mit hohem Hals und bauchigem Körper* (VI), *tragbare Öfen* (VII), „*Glutdeckel*“ (VIII), *Deckel* (IX). Jede Form wird durch mehrere Typen, Varianten und Untervarianten vertreten, die gute Analogien in dem ganzen Verbreitungsgebiet der Kultur haben. Manche dieser Formen sind auch in dem Keramikrepertoire der Lăpuș-Gruppe anwesend.

Die Suci de Sus-Gefäße sind mit Besenstrich, in Ritz- und Kerbschnitttechnik geleisteten Motiven, plastischen Motiven oder Kanneluren verziert. In der Maramuresch-Niederung wurde aber nur ein einziges Gefäß gefunden, das mit Kerbschnittmotiven verziert ist. Es scheint, dass diese Technik in diesem Gebiet kaum benutzt wurde und, ebenso wie in der Ostslowakei, die Feinkeramik in allen Etappen der Kultur besonders mit Ritzungen dekoriert wurde.

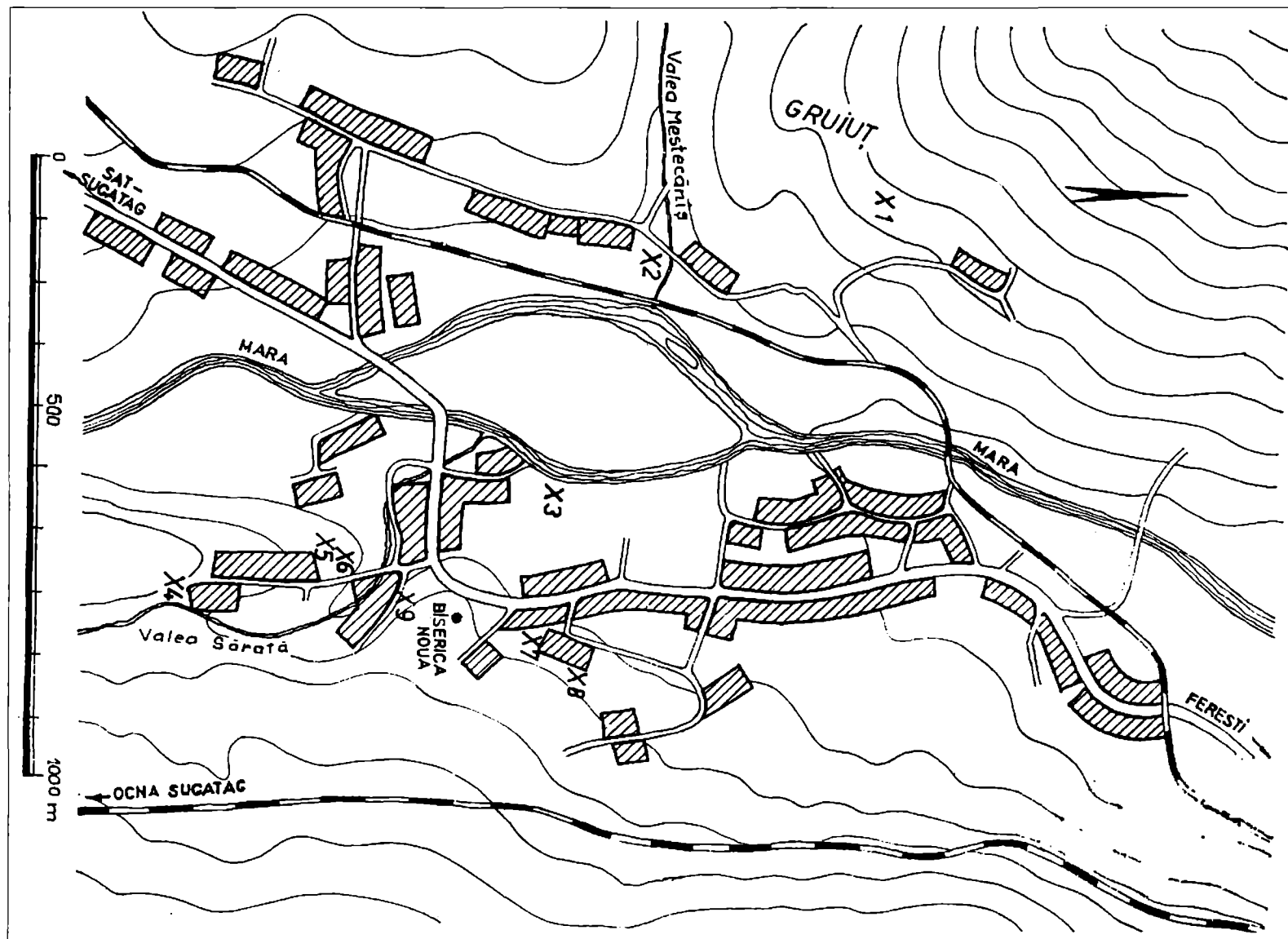
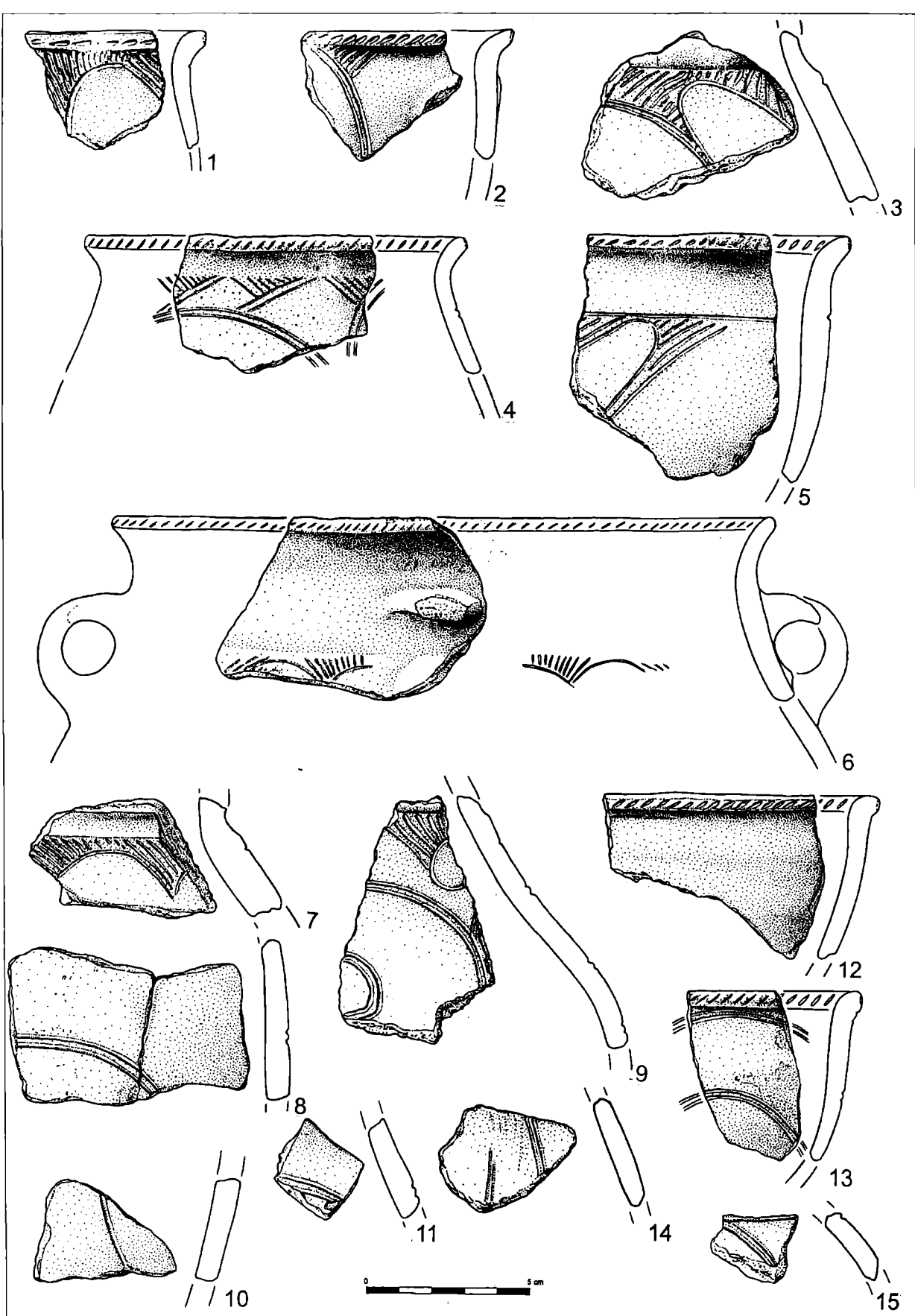
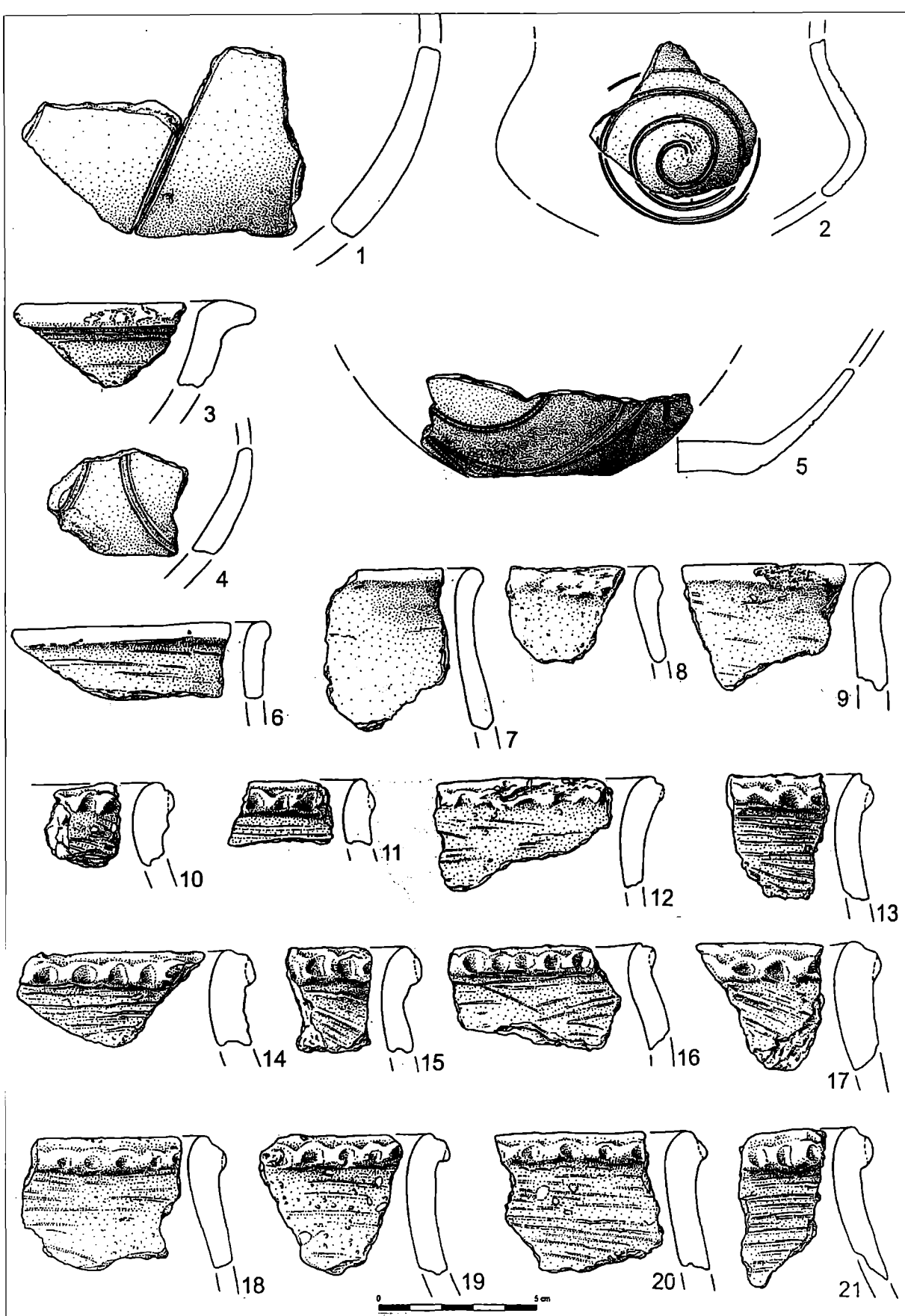

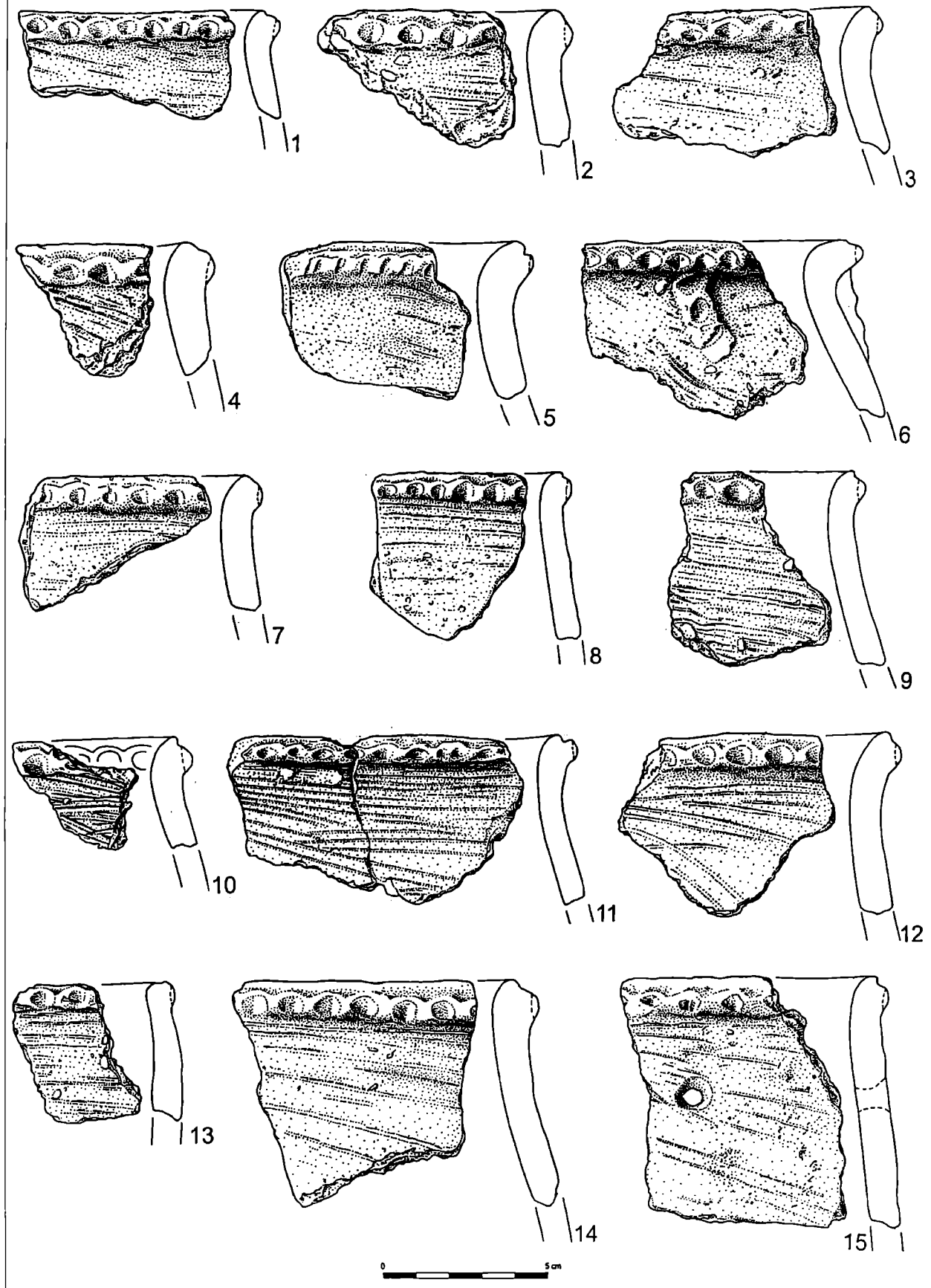
Fig. 1. Harta localității Giulești. X2 – așezare din epoca bronzului (după R. Popa).
 Abb. 1. Karte der Ortschaft Giulești. X2 – bronzezeitliche Siedlung (nach R. Popa).

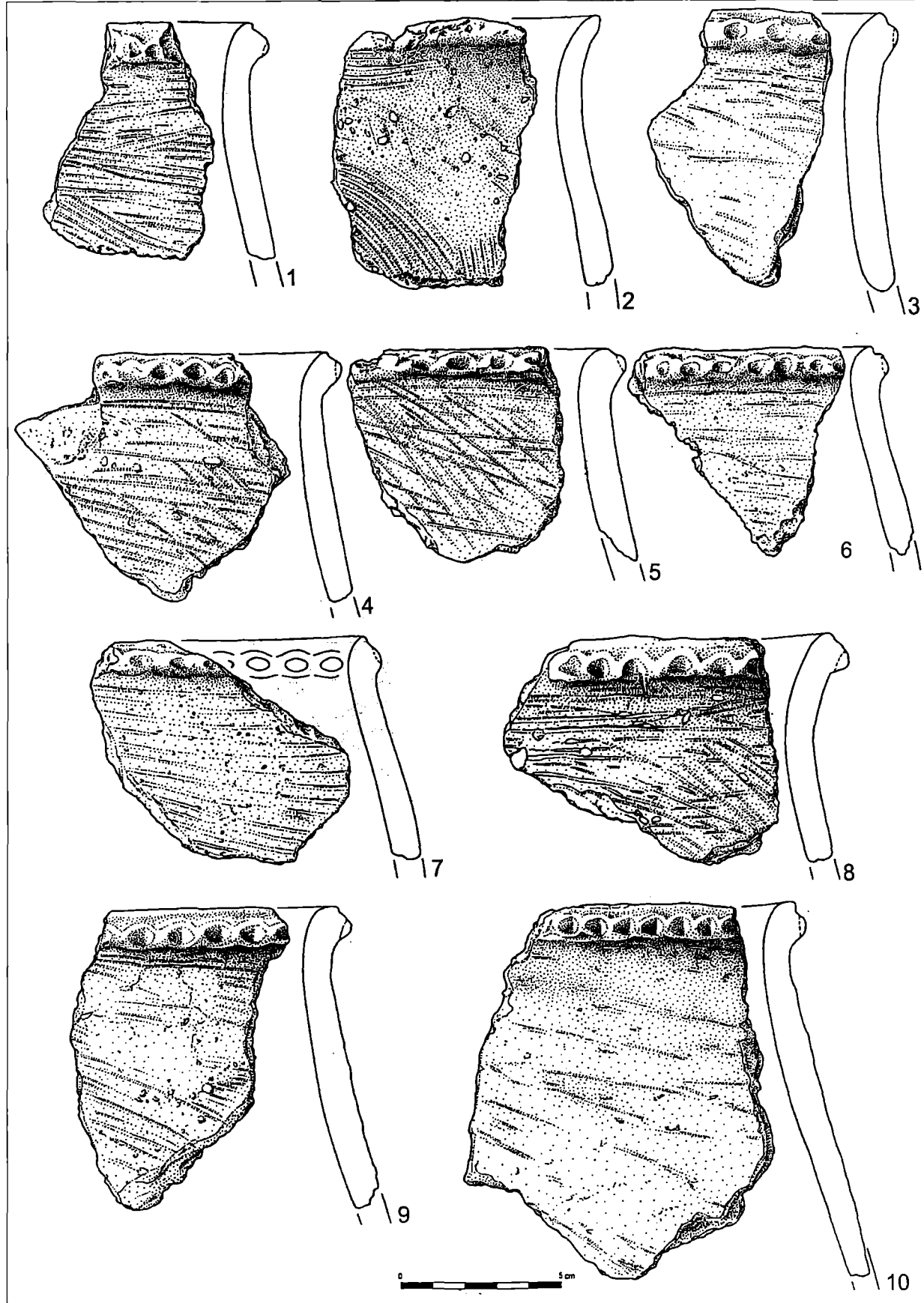
Pl. 1. Giulești-Valea Mestecăniș. Ceramică Suci de Sus.
Taf. 1. Giulești-Valea Mestecăniș. Suci de Sus-Keramik.

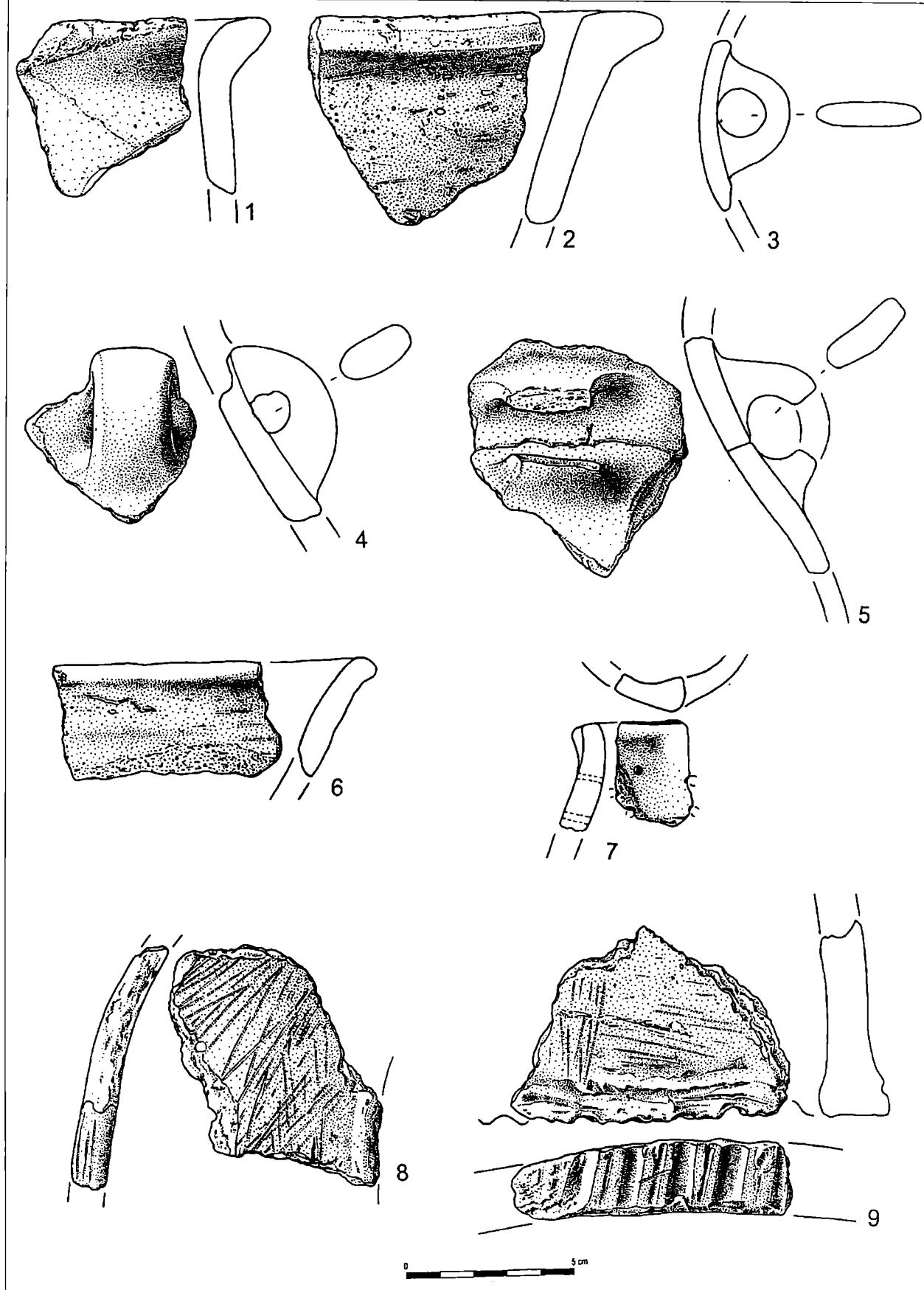
Pl. 2. Giulești-Valea Mestecăniș. Ceramică Suciul de Sus.
Taf. 2. Giulești-Valea Mestecăniș. Suciul de Sus-Keramik.

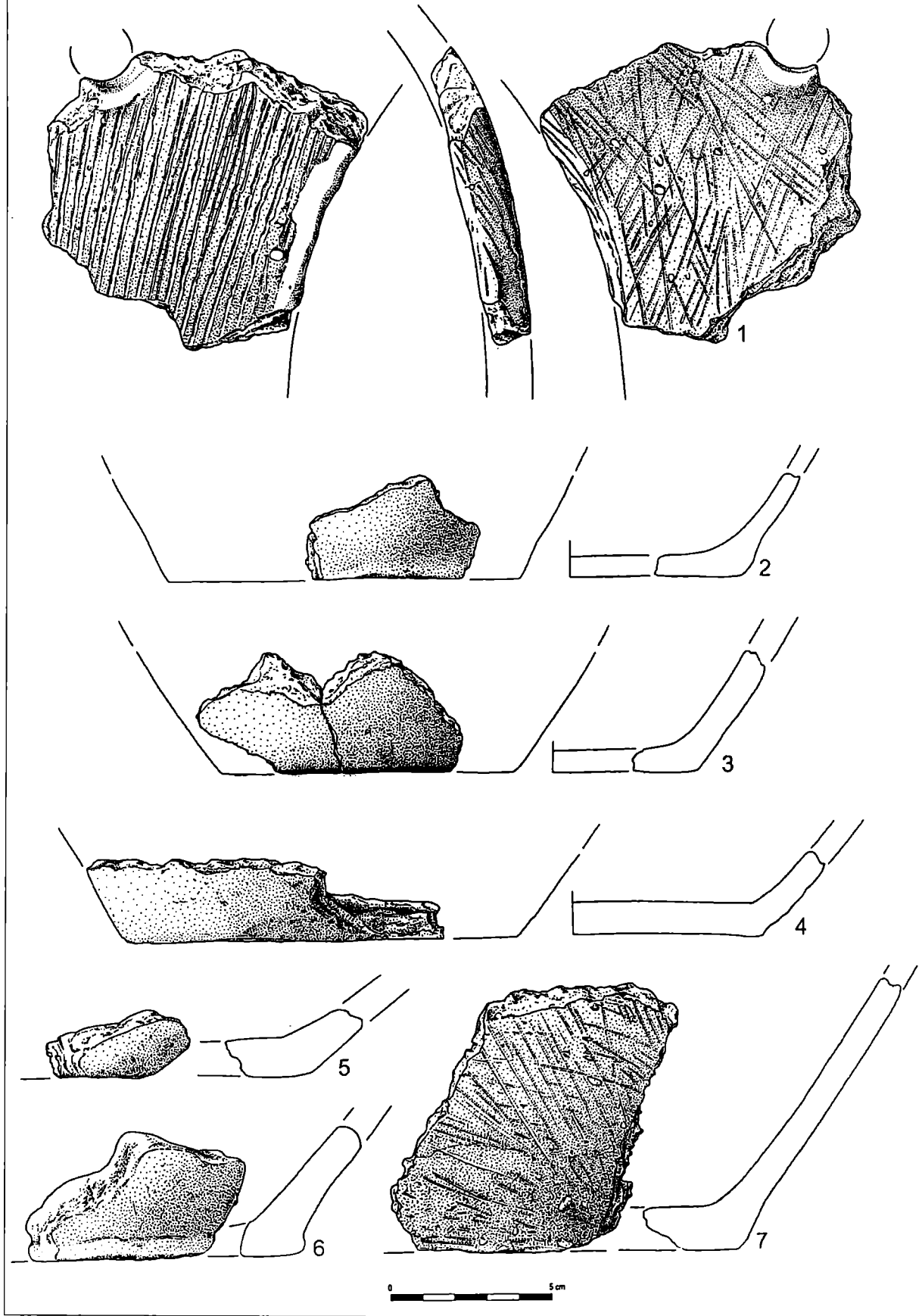
Pl. 3. Giulești-Valea Mestecăniș. Ceramică Suci de Sus.
 Taf. 3. Giulești-Valea Mestecăniș. Suci de Sus-Keramik.

Pl. 4. Giulești-Valea Mestecăniș. Ceramică Suci de Sus.
Taf. 4. Giulești-Valea Mestecăniș. Suci de Sus-Keramik.

Pl. 5. Giulești-Valea Mestecăniș. Ceramică Suci de Sus.
Taf. 5. Giulești-Valea Mestecăniș. Suci de Sus-Keramik.

Pl. 6. Giulești-Valea Mestecăniș. Ceramică Suciul de Sus.
Taf. 6. Giulești-Valea Mestecăniș. Suciul de Sus-Keramik.